

**Akademia Wychowania Fizycznego
im. Eugeniusza Piaseckiego
w Poznaniu**

Krystian Wochna

Korupcja w sporcie w świetle polskiej prasy

Praca magisterska

**Kierownictwo naukowe
dr Agnieszka Wartecka – Ważyńska
Katedra Ekonomiki i Organizacji Turystyki**

**Wydział: Wychowania Fizycznego
Kierunek: Wychowanie Fizyczne
Specjalność: Organizacja i Zarządzanie Sportem**

Poznań 2009

Spis treści

Wstęp.....	4
1. Sport elementem kultury fizycznej.....	5
1.1. Kultura fizyczna a sport.....	5
1.2. Uczestnicy sportu.....	7
1.3. Organizacja sportu.....	8
1.3.1. Definicja organizacji.....	8
1.3.2. Struktura organizacyjna sportu w Polsce na przykładzie Ministerstwa Sportu i Turystyki oraz Centralnego Ośrodka Sportu.....	9
1.4. Zarządzanie w sporcie.....	10
1.4.1. Definicja zarządzania.....	10
1.4.2. Funkcję zarządzania w sporcie.....	11
1.4.3. Podmiotowy i przedmiotowy wymiar zarządzania w odniesieniu do organizacji sportowych.....	12
1.4.4. Kierunki zastosowań technik zarządzania w organizacjach sportowych.....	13
1.5. Finansowanie sportu.....	16
1.6. Znaczenie sportu w społeczeństwie.....	19
2. Teoretyczne aspekty korupcji w sporcie.....	21
2.1. Pojęcie patologii społecznej.....	21
2.2. Korupcja formą patologii.....	23
2.2.1. Pojęcie korupcji w sporcie.....	24
2.2.2. Przyczyny korupcji w sporcie.....	26
2.2.3. Rodzaje korupcji w sporcie.....	30
2.2.4. Skutki korupcji i możliwości jej ograniczenia.....	32
3. Korupcja w sporcie polskim na przykładzie „Afery Fryzjera”- Studium przypadku.....	41
3.1. Biografia „Fryzjera”.....	41
3.2. Charakterystyka sprawy.....	42

3.3. Powiązania z działalnością o charakterze korupcyjnym ludzi świata sportu.....	45
3.4. Przykłady korupcji w sporcie.....	47
3.5. Podsumowanie.....	52
Zakończenie.....	55
Bibliografia.....	57
Spis tabel.....	60
Spis rysunków.....	60

Wstęp

Celem pracy jest zbadanie zjawiska korupcji ze szczególnym uwzględnieniem polskiego środowiska sportowego. Przedmiotem pracy są zagadnienia korupcji w polskim sporcie, jej przyczyny, rodzaje oraz skutki, a także jej oddziaływanie na uczestników sportu, działaczy, sędziów oraz zawodników. W szczególności ukazano korupcję w sporcie na przykładzie „Afery fryzjera”, największej polskiej afery sportowej ostatnich lat, odnoszącej się do polskich lig piłkarskich. W pracy zastosowano następujące metody badawcze: metoda indukcji i dedukcji, analizę porównawczą i własną ocenę literatury przedmiotu. Praca obejmuje lata 2008 – 2009.

Praca ma charakter literaturowo-empiryczny. Składa się ze wstępu, trzech rozdziałów a także zakończenia. Całość uzupełniają bibliografia, spis tabel oraz spis rysunków.

W pierwszym rozdziale scharakteryzowano podstawowe pojęcia z zakresu kultury fizycznej. Szczególnie opisano, definicje kultury fizycznej, sportu i ich wzajemne relacje. Zaprezentowano także zarządzanie i organizację w sporcie, finansowanie sportu i jego znaczenie w społeczeństwie. Scharakteryzowano również kierunki zastosowań technik zarządzania w organizacjach sportowych oraz przedmiotowy i podmiotowy wymiar zarządzania tymi organizacjami.

W drugim rozdziale poddano analizie zjawisko korupcji jako przykład patologii społecznej. W szczególności zwrócono uwagę na: definicję korupcji, korupcję sportową, rodzaje korupcji a także jej skutki. Rozważania kończą dywagacje na temat możliwości ograniczenia korupcji i podejścia do poszczególnych sfer aktywności sportowej w odniesieniu do działań o charakterze korupcyjnym.

W trzecim rozdziale skoncentrowano się na studium przypadku opisującym „Aferę Fryzjera” w polskiej piłce nożnej. Dokonano opisu zaistniałego zdarzenia, scharakteryzowano postać głównego oskarżonego - „Fryzjera”, a także powołano się na konkretne przykłady korupcji. Ponadto można tu znaleźć próbę ukazania powiązań wpływowych ludzi świata sportu z działaniami o charakterze korupcyjnym. W końcowej części rozdziału przedstawione zostało podsumowanie oraz opinia własna. Pracę kończy zakończenie części teoretyczno-empirycznej.

W pracy wykorzystano zarówno literaturę zwartą, artykułową jak również strony internetowe.

1. Sport elementem kultury fizycznej

1.1. Kultura fizyczna a sport

Pochodzenie terminu kultura sięga klasycznej starożytności. Łacińskie pojęcie *cultura* wywodzi się z rolnictwa, gdzie pierwotnie oznaczało wyłącznie „uprawę ziemi”. I chociaż już u Cyserona pojawia się wyrażenie *cultura animi*, czyli „uprawa umysłu”, to jednak dopiero u schyłku XVIII wieku pojęcie kultury poczęło szerzej wchodzić do literatury i nauki. W konkretnym już myśleniu o kulturze fizycznej dość rozpowszechnione jest ujmowanie jej w kategoriach instytucjonalno – administracyjnych. Tak pojmując, utożsamia się ją z sumą rzekomych prostych elementów, jak: wychowanie fizyczne, rekreacja fizyczna, rehabilitację czy też właśnie sport. Nie bardzo jasne jednak, trudne do zdefiniowania i obejmujące dalece różne sfery rzeczywistości są wyszczególnione wyżej terminy składające się na definicję kultury fizycznej. Tak więc nie tylko popełnia się tutaj błąd logiczny ale i trudna do uchwycenia pozostaje zasada, w myśl której coś włącza się w obszar kultury fizycznej bądź też z niego wyklucza. Stąd też sposoby definiowania pojęcia kultury fizycznej zależą od postaw, zachowań i wytworów¹.

Kulturę fizyczną pojmować można w trzech koncepcjach. Jedną z nich jest koncepcja indywidualistyczno – wartościująca. Najwybitniejszym przedstawicielem wypowiadającym się w tym duchu jest Maciej Demel, który uważa, iż „kulturę fizyczną utożsamia się na ogół z produkcjami ruchowymi, i to głównie typu sportowego. Zamyka w obrębie Sali gimnastycznej, boiska, pływalni, pola narciarskiego czy toru wyścigowego (...) Nie widzi się jej i nie czuje w życiu zwykłym, codziennym”². Definiuje ją następująco, jako „wyraz określonej postawy wobec własnego ciała, świadomą i aktywną troskę o swój rozwój, sprawność i zdrowie; umiejętność organizowania i spędzania czasu z największym pożytkiem dla zdrowia psychicznego i fizycznego”³.

Inny punkt widzenia prezentują zwolennicy koncepcji socjologizująco – uniwersalistycznej. W myśl, której Z. Krawczyk uważa, że kultura fizyczna jest to „względnie zintegrowany i utrwalony system zachowań w dziedzinie dbałości o rozwój fizyczny, sprawność ruchową, zdrowie i piękno człowieka, przebiegających według przyjętych w danej zbiorowości wzorów, a także rezultaty owych zachowań”⁴.

¹ Osiński W. , Zarys Teorii Wychowania Fizycznego, AWF Poznań 2002, s. 28 - 29

² Demel M. , Straszni Mieszczanie, W: „Kultura Fizyczna” 1970, nr 47, s. 91

³ Demel M. , Skład A. , Teoria Wychowania Fizycznego, Warszawa 1974, s. 13-14

⁴ Osiński W. , Tamże s. 28 – 29

Trzecia z koncepcji to ujęcie holistyczne. Według Wiesława Osińskiego kultura fizyczną nazywamy „ogół wytworów o charakterze materialnym i niematerialnym, w dziedzinie dbałości o ciało i fizyczne funkcjonowanie człowieka, uznawanych w niej wartości i wzorów postępowania, które zostały zobiektywizowane, przyjęte i mogą być przekazywane w danej zbiorowości”⁵.

Słowo sport natomiast wywodzi się z „ludowej łaciny używanej pod koniec Imperium Rzymskiego” (kiedy organizowano dla ludności miast gry i zabawy poza murami). Określano go „*disporto*” – poza bramą („*porta*” – brama, „*dis*” – poza). Do Anglii sformułowanie to przeniesione było po najeździe normąńskim (1066 r.). W XVIII w. pojmowano sport jako „całokształt współzawodnictwa o charakterze zabawowym”⁶. We francuskiej formie z 1776 r. określanym jako *disporte* oznaczał podjęcie czynności rekreacyjnych⁷. W Polsce termin ten po raz pierwszy odnaleźć można w jednoaktówce Konstantego Gaszyńskiego pt. *Wyścigi konne w Warszawie* z 1856 r.⁸.

Sport jest filarem współczesnej kultury fizycznej. Ruch sportowy w ujęciu socjologicznym ma z całą pewnością swój byt społeczny. Stanowi on główny rezerwuariat tych form ruchu, które obejmuje się współczesnym mianem kultury fizycznej. Ponadto czerpie on z tradycji gier i zabawa ruchowych, a także codziennego życia. Sport występować może w dwojakiej roli. Po pierwsze jako instytucja samoistna, w której dąży się do osiągnięcia mistrzostwa, częstokroć za wysoką cenę. W tym przypadku mówić możemy o sporcie kwalifikowanym. Po drugie jako działalność podporządkowana innym celom. W ujęciu z kolei sport odgrywają rolę pomocniczą wobec wychowania człowieka⁹.

Sport to działalność uprawiana systematycznie, według pewnych reguł, odznaczająca się silnym pierwiastkiem współzawodnictwa oraz tendencją do osiągania coraz lepszych wyników, mającą na celu manifestację sprawności ruchowej. Sport jest bez wątpienia pojęciem wieloznacznym. Występuje w roli jednego ze środków wychowania fizycznego, ważnego rodzaju rekreacji fizycznej oraz widowiska. Do najważniejszych cech sportu zaliczyć więc należy:

- niezależność bezpośrednich motywów od podstawowych potrzeb życiowych;
- towarzyszące dodatnie emocje;
- ruchowy charakter działań z akcentem specjalistycznym;

⁵ Osiński W., Tamże s. 33

⁶ Łuczak M., Zjawisko korupcji w sporcie. W: Korupcja w sporcie, Poznań, s. 22

⁷ Lipoński W., Sport, W: Polska na tle procesów rozwojowych Europy w XX w., Poznań, 2002, s. 203

⁸ Lipoński W., Tamże s. 203 – 204

⁹ Demel M., Skład A., Teoria Wychowania Fizycznego, op. cit. s. 13 - 14

- systematyczność w dążeniu do osiągnięcia maksymalnych wyników;
- współzawodnictwo jako jaskrawy moment zasadniczych bodźców doskonalenia;
- ścisłe stosowanie się do przepisów¹⁰.

Sport jednak co należy podkreślić nie posiada monopolu na żadną z wymienionych powyżej cech. Z wieloma z nich spotykamy się w procesach pracy produkcyjnej (doskonalenie, współzawodnictwo), a także w zabawie (spontaniczność, radosne przeżycia). W żadnej jednak formie ludzkiej aktywności nie odnajdziemy całego kompleksu cech charakteryzujących sport, chociaż należy podkreślić, iż dążenie do standaryzacji, niezbędnej dla porównywania wyników, powodują, że inne dziedziny życia, w których również panuje duch współzawodnictwa, ulegają swoistemu „usportowieniu”. Jako przykład można podać tutaj wyścig pracy, konkursy piosenkarskie czy teleturnieje¹¹.

Reasumując należy stwierdzić, iż niektóre z cech charakterystycznych dla sportu są tak skondensowane, że wysuwa się on na początek zjawisk kultury fizycznej. Narzuca się naszej wyobraźni już choćby dlatego, że przeciętność nie leży w naturze ludzkiej. Dlatego każdy system wychowawczy, który usiłuje zrozumieć i określić sport, a zwłaszcza limitować wysiłek i pęd do rekordu, okazuje się mało realny i nie trafia do młodych ludzi¹².

1.2. Uczestnicy sportu

Czym jest sport intuicyjnie wie każdy z Nas. Niezależnie od drogi jaką wybraliśmy w swoim życiu spotykaliśmy się z nim w różnych postaciach. Kojarzy nam się z wielkimi emocjami i sportowcami, którzy je wywołują. Sport w swojej naturze jest czysty i piękny pokazuje wielkie możliwości człowieka, który dąży do wytyczonego celu. Bohaterzy sportowych aren stają się często swoistym wzorem do naśladowania, dostrzegamy w nich własne pragnienia i być może ukryte, niespełnione marzenia. O takim właśnie sporcie chciałoby się pisać jak najwięcej, aby każdy z Nas miał przeświadczenie o jego wyjątkowości i roli jaką spełnia w naszym życiu. Uczestnikiem sportu czy też szerzej pojmowanej kultury fizycznej powinna być każda osoba, mająca na uwadze wartości prozdrowotne oraz odpowiednią postawę wobec własnego ciała.

We współczesnym sporcie dominują dwie jego odmiany. Pierwsza z nich ma charakter wyczynowy, profesjonalny łączący się z nastawieniem na osiągnięcie

¹⁰ Tamże s. 16 - 17

¹¹ Tamże s. 17

¹² Tamże s.17

zwycięstwa lub wysokiego wyniku sportowego. Uczestnikami tej odmiany są profesjonalni atleci, dla których jest to sposób na życie. W swej zinstytucjonowanej postaci sport kwalifikowany wymaga długotrwałego treningu, trenerów – fachowców, specjalistycznego sprzętu i znacznych nakładów finansowych. Dominuje w nim duch wyrzeczenia, poświęcenia i intensywnej pracy a także surowej i bezwzględnej rywalizacji. Można więc stwierdzić, iż główny nurt zainteresowań sportem kieruje się w stronę pełnego napięcia i zwiększonego ryzyka sportu profesjonalnego¹³.

Drugie oblicze sportu zwane sportem „dla wszystkich” lub też sportem „dla zdrowia” skierowane jest do każdego z nas i cechuje się nastawieniem na rekreację, rodzi przyjemność i zadowolenie. Sport amatorski stanowi osobistą satysfakcję uczestnika i witalną przyjemność. Kojarzony jest z chęcią zachowania zdrowia i dobrej kondycji fizycznej a także samodoskonalenia somatyczno – psychicznego. Chodzi w nim nie tyle o zwycięstwo, ile przede wszystkim o sam udział w rywalizacji sportowej, nawiązanie kontaktów społecznych, wykazanie sprawności psychofizycznej a także opanowanie techniki ruchu¹⁴.

1.3. Organizacja sportu

1.3.1. Definicja organizacji

Słowo „organizacja” z łacińskiego *organisatio* – oznacza czynność tworzenia organicznej całości, odrębnego systemu. Z języka greckiego *organon* oznacza organ, narzędzie, instrument służący do osiągnięcia zakładanego celu, pełnienia funkcji. Najogólniej organizację można rozumieć jako wyodrębnioną z otoczenia względną całość ludzkiego działania (pewien system społeczny), mającą określoną strukturę (układ złożony z powiązanych ze sobą części), skierowaną na osiągnięcie jakiegoś celu¹⁵.

W literaturze z zakresu zarządzania powszechnie znane są prakseologiczne definicje organizacji sformułowane przez Tadeusza Kotarbińskiego i Jana Zieleniewskiego.

W definicji T. Kotarbińskiego organizacja określana jest jako pewien rodzaj całości, w której wszystkie części współprzyczyniają się do jej powodzenia, to jest do pozytywnej oceny, a całość zabezpiecza powodzenie części¹⁶.

¹³ Kazimierzczak M. , Etyczna ocena korupcji w sporcie, W: Korupcja w sporcie, Poznań, 2008, s. 90

¹⁴ Tamże, s. 90

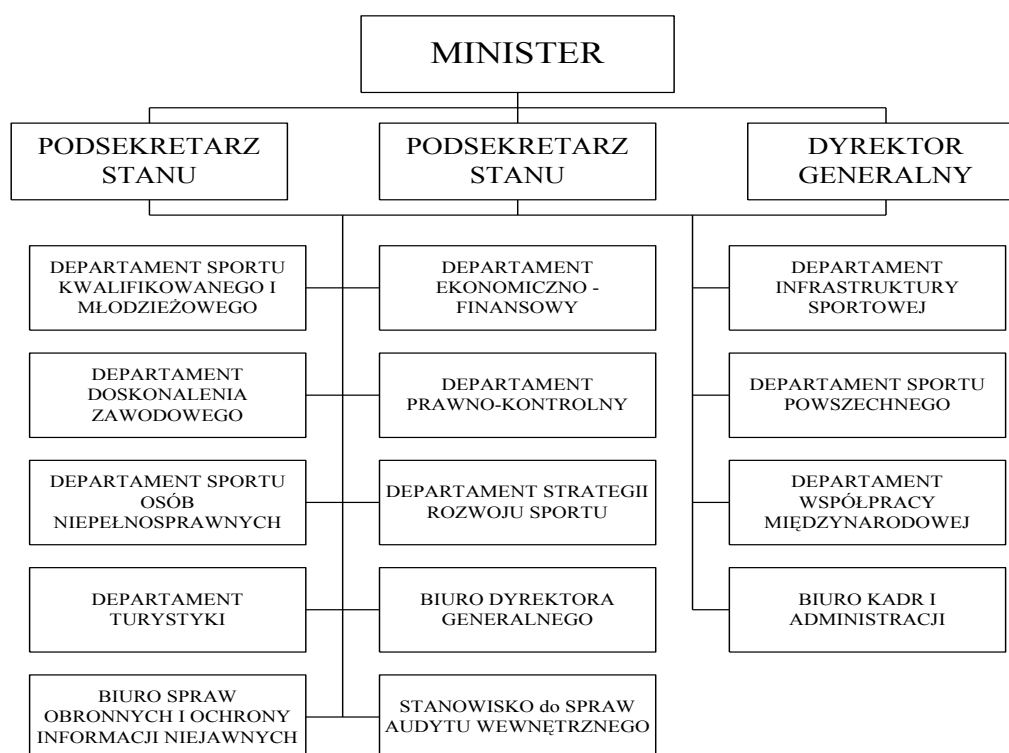
¹⁵ Wartecki A. , Zarządzanie organizacjami sportowymi, AWF Poznań 2008, s. 29

¹⁶ Kotarbiński T. , Traktat o dobrej robocie, Wrocław-Warszawa-Kraków, 1965, s. 72.

W definicji J. Zieleniewskiego organizacja określana jest jako pewien szczególny rodzaj uporządkowanej całości, systemu, której funkcjonalnie zróżnicowane części współprzyczyniają się do powodzenia (pozytywnej oceny) całości, a powodzenie całości jest istotnym warunkiem powodzenia części¹⁷.

1.3.2. Struktura organizacyjna sportu w Polsce na przykładzie Ministerstwa Sportu i Turystyki oraz Centralnego Ośrodka Sportu

Ministerstwa Sportu i Turystyki zostało utworzone 1 września 2005 r. w wyniku przekształcenia Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu oraz likwidacji Polskiej Konfederacji i Sportu. Uwzględnia to postulaty środowiska sportowego dotyczące powstania jednego ośrodka decyzyjnego w sporcie, przejrzystej struktury zarządzania i racjonalnego gospodarowania finansami. Podstawa prawna – Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 21 stycznia 2005 r. w sprawie rozwoju sportu w Polsce¹⁸.

Rysunek 1. Struktura organizacyjna Ministerstwa Sportu.

Źródło: A. Wartecki, Zarządzanie organizacjami sportowymi, AWF Poznań 2008, s. 56

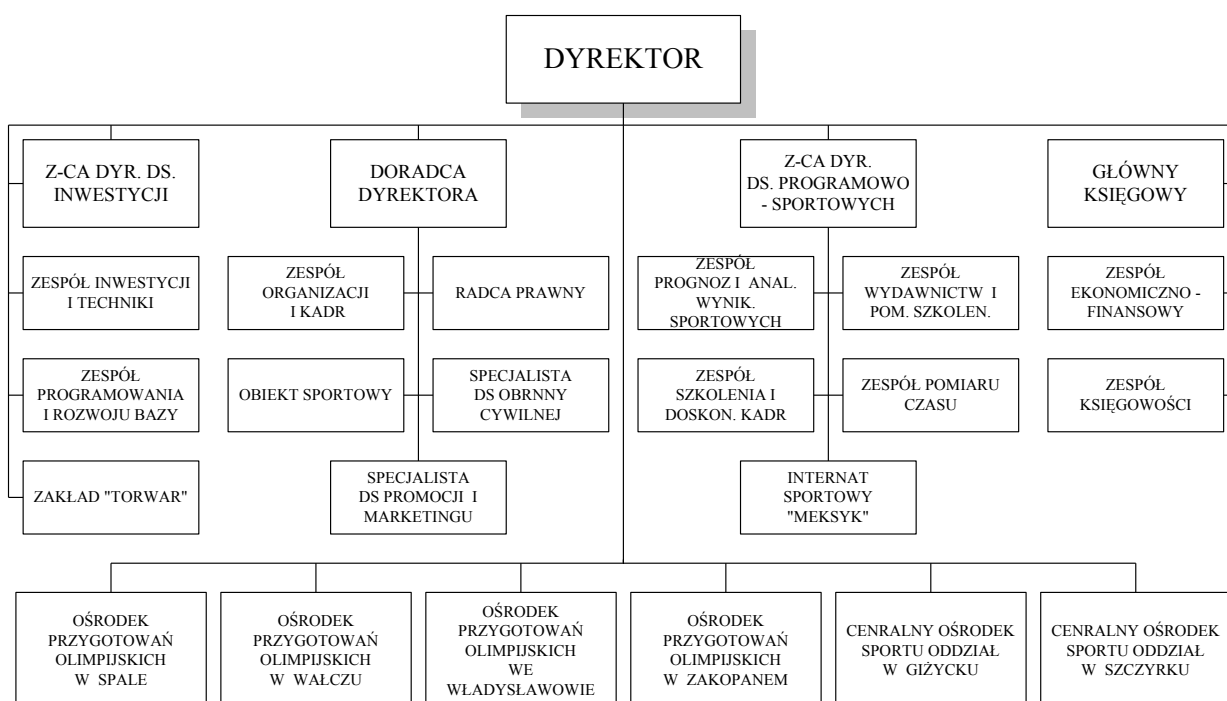
Centralny Ośrodek Sportu powołany został Zarządzeniem Przewodniczącego Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki z dnia 2.XII.1969 r. jako zakład

¹⁷ Zieleniewski J. , O problemach organizacji, Warszawa, 1970, s. 35.

¹⁸ Wartecki A. , Zarządzanie organizacjami sportowymi, op. cit. s. 56

budżetowy podległy GKKFiT pod pierwotną nazwą Centralny Ośrodek Sportu Turystyki i Wypoczynku. Zadania, które postawiono przed COSTiW to prowadzenie spraw administracji i eksploatacji centralnych obiektów sportowych oraz ośrodków szkolenia centralnego ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb szkolenia olimpijskiego. Do zadań stojących przed COSTiW należało również prowadzenie eksploatacji wyciągów turystyczno - sportowych oraz organizacja i obsługa centralnych obozów szkoleniowych.

COS stanowi 6 ośrodków w całej Polsce, stanowiących sieć profesjonalnych i doskonale wyposażonych placówek dedykowanych szkoleniu i przygotowaniu treningowemu polskich sportowców¹⁹.

Rysunek 2. Struktura organizacyjna Centralnego Ośrodka Sportu, Turystyki i Wypoczynku (Polska Konfederacja Sportu).

Źródło: B. Ryba, Organizacja i zarządzanie sportem polskim. Wyd. Warszawa, 2007, s. 78

1.4. Zarządzanie w sporcie

1.4.1. Definicja zarządzania

Istotą zarządzania jest panowanie nad różnorodnością i przekształcenie potencjalnego konfliktu we współpracę. Współpraca, która zmierza do zapewnienia organizacji przetrwania i rozwoju, dotyczy nie tylko jej wnętrza, ale także i partnerów znajdujących się na zewnątrz²⁰.

¹⁹ Tamże s. 62

²⁰ Koźmiński A.K., Piotrowski W., Zarządzanie teoria i praktyka. Warszawa 2001, s. 57

Zarządzanie to dokładne poznanie tego, czego się oczekuje od ludzi, a następnie dopilnowanie, by wykonali to w najlepszy i najtańszy sposób. wszelkie organizacje wykorzystują cztery podstawowe rodzaje nakładów: ludzi, pieniądze, rzeczy i informacji²¹. Zarządzanie to proces planowania, organizowania, przewodzenia i kontrolowania pracy członków organizacji oraz wykorzystania wszelkich dostępnych zasobów organizacji do osiągnięcia jej celów²².

Zarządzanie stanowi układ (system) działań regulujących funkcjonowanie danej organizacji, zgodnie z wytyczonymi celami. Z. obejmuje utrzymanie równowagi z otoczeniem, planowania, organizowania, motywowania i kontrolę i analizę wyników²³.

1.4.2. Funkcję zarządzania w sporcie

Zarządzanie składa się z czterech podstawowych procesów zwanych funkcjami, które przeplatają się i są wzajemnie ukierunkowane. Zauważyć jednak należy, że podział tych funkcji jest już niewystarczający, gdyż współczesne przedsiębiorstwa działają w odmiennych warunkach i wymagają innych sposobów dostosowania się do poszczególnych sytuacji, jakie stwarza wciąż zmieniające się otoczenie.

1) *planowanie* - jako funkcja zarządzania oznacza wytyczenie celów organizacji i określenie ich najlepszej realizacji. Polega, więc na planowaniu przyszłości, jakiej pragnie organizacja i skutecznych środków jej osiągnięcia. Pokazuje, jakie zmiany powstają w otoczeniu organizacji oraz jest zbiorem czynności, jakie są podejmowane w celu dostosowania się do tych zmian.

2) *organizowanie* – celem tej funkcji jest określenie najlepszego sposobu grupowania działań i zasobów organizacji. Jest to działanie kierownicze, które polega na formułowaniu, porządkowaniu i grupowaniu czynności prowadzących do osiągnięcia celów organizacji oraz przekazywaniu ich do wykonania pracownikom, a także przyznaniu im niezbędnych uprawnień.

3) *motywowanie* – jest zespołem działań ukierunkowanych na spowodowanie osiągnięcia zamierzonych celów i efektów oraz oczekiwanych postaw i zachowań ludzi w organizacji. Sprowadza się do stworzenia takich sytuacji i operowania takimi wartościami, które zachęcałyby pracowników do wykonywania działań prowadzących do osiągnięcia

²¹ Ricky W. Griffin, Podstawy zarządzania organizacjami. Warszawa 2001, s. 36 - 37

²² Stoner J.A. , Frejman R.E. , Gilbert D. R. Jr., Kierowanie. Warszawa 1999, s. 20

²³ Słownik ekonomiczny przedsiębiorcy. Szczecin 1998, s. 329 - 330

celów i realizacji zadań przedsiębiorstwa, a jednocześnie umożliwiałyby zaspokojenie ich potrzeb.

4) *kontrolowanie* – końcowa faza procesu zarządzania, polega ona na obserwowaniu i ocenie postępów organizacji w osiąganiu celów. Funkcja ta umożliwia kierownikom sprawdzenie czy działania przebiegają właściwie, tak jak zostały zaplanowane²⁴. Zarządzanie organizacjami sportowymi (Stowarzyszenia Sportowe, Sportowe Spółki Akcyjne, itp.) zawiera się w działaniach, jakie wynikają z teoretycznych oraz praktycznych rozwiązań (typowych dla danej organizacji) oraz koncepcji, stanowiących w istocie kształt modelu, który może być zastosowany do systematyzowania i usprawniania zarządzania. W praktyce oznacza to realizację funkcji zarządzania, które winny być uniwersalne, przy czym ich waga może być różna w różnych organizacjach i w innych okresach funkcjonowania tej samej organizacji²⁵.

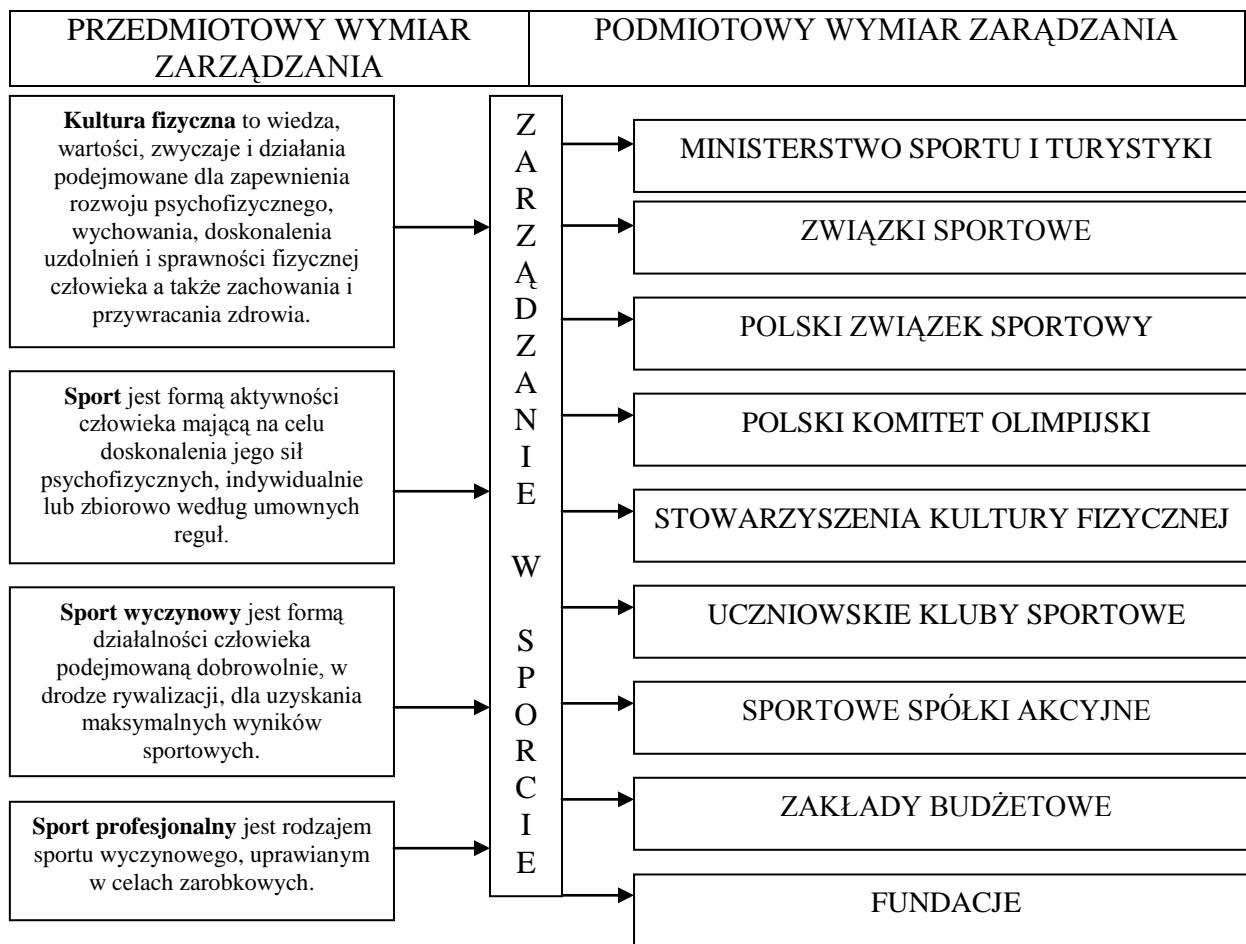
1.4.3. Podmiotowy i przedmiotowy wymiar zarządzania w odniesieniu do organizacji sportowych.

Zarządzanie organizacjami sportowymi stanowi problem bardzo złożony. Wymiar zarządzania powinien uwzględniać liczne czynniki i zmienne. Spośród wielu punktów widzenia, znajdują swoje właściwe odniesienie te, które uwzględniają z jednej strony specyfikę sportu, kultury fizycznej, jak i również różnego rodzaju organizacje w przedziale od klubów sportowych do zakładów budżetowych (Ośrodki Sportu i Rekreacji) - rysunek 3²⁶. Każda z instytucji w ramach, której realizowane są cele z zakresu kultury fizycznej i sportu posiada odrębny wymiar zarządzania zarówno pod względem finansowym jak i sportowym.

²⁴ Penc J. , Sztuka skutecznego zarządzania, Kraków 2005, s. 65 – 66

²⁵ Bielski M. , Podstawy teorii organizacji i zarządzania. Warszawa 2002, s. 19

²⁶ Tamże, s. 84

Rysunek 3. Przedmiotowy oraz podmiotowy wymiar zarządzania organizacjami sportowymi. Źródło: Opracowanie własne na podstawie: B. Ryba, Organizacja i zarządzanie sportem polskim. Wyd. Warszawa, 2007, s. 78

1.4.4. Kierunki zastosowań technik zarządzania w organizacjach sportowych

Olbrzymi wzrost zainteresowania społeczeństwa sportem na co dzień, spotęgowany przyznaniem organizacji Euro 2012, kreuje nowy, dotychczas niedoceniany w Polsce rynek sportowy. Jego głównymi częściami są organizacje sportowe wymagające kompleksowego zarządzania. W zależności od rodzaju instytucji jaką kierujemy obieramy inną drogę jej kształtowania. Nieodzowne są tutaj odpowiednie techniki zarządzania, dzięki którym możliwa jest realizacja założonych celów. Przygotowujemy je w oparciu o analizę rynku oraz aktualną sytuację finansową. Zestawienie zastosowania technik zarządzania w organizacjach sportowych przedstawia Tabela 1.

Tabela 1. Kierunki zastosowań technik zarządzania w organizacjach sportowych

<i>Lp.</i>	<i>Charakterystyka techniki zarządzania</i>	<i>Zastosowania w organizacjach sportowych</i>
1.	<p>Zarządzanie przez cele (ZPC) jest techniką kompleksową, zorientowaną na wynik, możliwą do stosowania nie tylko w organizacjach przemysłowych, ale także w instytucjach publicznych. Zgodnie z tą koncepcją, przełożony wspólnie z podwładnym w sposób systematyczny ustala cele dla podwładnego.</p> <p>P. Drucker sformułował następujące tezy omawianej techniki zarządzania:</p> <p>Teza pierwsza - położenie szczególnego nacisku na sam cel organizacji, a nie sposób jego realizacji.</p> <p>Teza druga - dokładne poznanie celów działania organizacji dla zapewnienia efektywnego realizowania przyjętych celów.</p> <p>Teza trzecia – doprowadzenie do zgodności celów firmy i pracowników.</p>	<p>Technika zarządzania o kluczowym znaczeniu, wymaga jednak by menedżerowie stosowali ją w sytuacji Koniecznej równowagi celów, do których dążą i środków, jakimi dysponują:</p> $C = \dot{S}$ <p>Założenie to odnosi się również do potencjału intelektualnego organizacji. Przykładowo zdobycie tytułu mistrza Polski w danej dyscyplinie sportowej wymaga zarówno pieniędzy, odpowiedniej bazy sportowej, jak i oczywiście utalentowanych zawodników.</p>
2.	<p>Zarządzanie przez delegowanie uprawnień jest pojęciem związanym ze specyfiką pracy kierowniczej, oznacza powierzenie podwładnemu realizacji konkretnych celów, pozostawiając mu pewną swobodę i samodzielność podejmowania decyzji, wyboru środków i metod. Zarządzanie poprzez delegowanie polega nie tylko na przekazaniu pracownikom zadań, ale także koniecznych uprawnień oraz odpowiedzialności za ich wykonanie (w odróżnieniu od partycypowania, gdzie nie są udzielane formalne uprawnienia).</p>	<p>Decentralizacja zarządzania w praktyce oznacza delegowania uprawnień, ale i również obowiązków na niższe szczeble zarządzania. W tym przypadku kierownicy sekcji sportowych, kadra zarządcza winna dysponować władzą, która jest niezbędna do uzyskania odpowiednich wyników i tych sportowych, jak i gospodarczych – wzrost sprzedaży biletów.</p>
3.	<p>Technika zarządzania przez innowację – warunki skuteczności:</p> <ul style="list-style-type: none"> - menedżerowie powinni być pewni, że innowacje są konieczne do osiągnięcia sukcesu na rynku, a także popierać dążenia do postępu poprzez stymulowanie i wspomaganie twórczych i aktywnych pracowników, - należy tworzyć klimat kultury organizacyjnej, który pobudza do zmian, - niezbędna jest otwartość na propozycje usprawnień technicznych i technologicznych oraz przełamywać stereotypy, - należy popierać pomysłowość i inwencje twórcze pracowników, a pozbywać się konserwatystów i osób 	<p>Wdrażanie postępu organizacyjnego, technicznego, technologicznego wymaga określonych nakładów. Innowacje mieszczą się w grupie działań o charakterze bezinwestycyjnym. Ta technika winna również odgrywać w zakresie porządkowania i usprawniania działalności sportowej klubów istotne znaczenie. Niewątpliwie konieczność zmian odnosi zarówno do szczebli centralnych (ministerstwo sportu), jak i klubów sportowych, szczególnie tam gdzie wyniki są słabsze niż oczekiwane.</p>

	biernych.	
4.	Zarządzanie przez komunikowanie polega na informowaniu podwładnych o głównych celach, zagrożeniach czy problemach, jakie dane przedsiębiorstwo napotyka, a także dzieleniu się informacjami o zamierzeniach oraz strategii, jaką kierownictwo będzie prowadziło.	Sytuacja finansowa, sportowa ulega systematycznym zmianą, w tej sytuacji ważne jest by komunikacja w obu kierunkach (w górę oraz w dół) była sprawna. Zarówno zarząd klubu sportowego, jak i zawodnicy winni być zorientowani w przytoczonym zakresie, jak i planach zamierzeniach w przyszłości.
5.	Zarządzanie przez konflikty jest z kolei sposobem wpływania na pracowników wszelkimi sposobami, które mają na celu przeciwdziałać skutkom konfliktów, a mianowicie: niskiej aktywności, braku zaangażowania i marazmowi. Zarządzanie konfliktem polega w pierwszej kolejności na identyfikacji konfliktu a później na wyborze odpowiedniej strategii działania celem jego zażegnania. Wyróżnić możemy pięć następujących strategii ²⁷ : współpraca, kompromis, konkurencja, dostosowanie, unikanie.	W odniesieniu do organizacji sportowych istota zarządzania przez konflikt oznacza: - współpracę polegającą na szukaniu wspólnych rozwiązań celem znalezienia podobnego punktu widzenia i wywołania poczucia wygranej u obu stron, - kompromis, który najlepiej osiągnąć drogą negocjacji. Każda ze stron coś zyska jednak sama również z czegoś będzie musiała zrezygnować, - konkurencję - zakładającą dwa wyjścia - wygrasz lub przegrasz, znajduje miejsce w sytuacjach ekstremalnych, np., kiedy decyzja musi zostać podjęta bardzo szybko, - dostosowywanie się, używana najczęściej w sytuacji, gdy racja leży po drugiej stronie bądź stwierdzeniu, że sprawa jest o wiele ważniejsza dla innych niż dla nas, - unikanie - prosta strategia zakładająca po prostu nie angażowanie się w konflikty, bądź przybranie biernej postawy w oczekiwaniu, że konflikt sam zniknie.
6.	Zarządzanie przestrzenią organizacji oznacza celowe spożytkowanie zasobów potencjału otoczenia organizacji, mając na uwadze jej korzystne perspektywy i rozwój. Głównym celem zarządzania przestrzenią organizacji jest osiągnięcie i utrzymanie wzajemnego zrozumienia pomiędzy organizacją a jej otoczeniem. Najbardziej bliską problematyce zarządzania przestrzenią organizacji jest dziedzina wiedzy i praktyki określana mianem Public Relations .	Kreowanie dobrego wizerunku klubu sportowego to aktualnie jedno z najważniejszych zadań, szczególnie w przypadku klubów piłkarskich. To również tworzenie odpowiednich relacji, akceptacja działań na poziomie klub sportowy – kibice - społeczność lokalna, regionu.
7.	Zarządzanie przez wyjątki należy do grupy metod zarządzania usprawniających pracę kierowniczą. Podstawową cechą tej metody jest koncentrowanie się w danej organizacji przede wszystkim na kontroli odchyłeń od zadanych stanów.	Technik ta może być stosowana w tych organizacjach sportowych, w których procesy decyzyjne, kultura organizacyjna jest stosunkowo na wysokim poziomie.

Źródło: Perechuda K. (red. nauk.) Zarządzanie firmą sportową, Organizacja – Zarządzanie – Biznes, Wrocław 2007, s. 105-106

1.5. Finansowanie sportu

Z wyjątkiem samowystarczalnego, arystokratycznego marginesu sprzed epoki Coubertina – twórcy idei nowożytnych igrzysk, sport zawsze potrzebował dotacji. Pierwsze Igrzyska Olimpijskie mogły odbyć się dzięki hojności prywatnych entuzjastów i ryzykownym decyzjom przyjaznych rządów. Istnieją również dyscypliny relatywnie tanie w rodzaju biegów po bezdrożach, ale już przygotowanie bieżni, rzutni czy meczu w piłkę nożną wymaga odpowiednich nakładów. W amatorskiej prehistorii często rolę mecenasów odgrywali sami zawodnicy i ich rodziny, przed podjęciem wysiłku czysto sportowego przygotowując teren do zawodów dla siebie samego. Odżywianie i podróże były opłacane przez samych sportowców. Natomiast kluby sportowe były to z zasady stowarzyszenia samych sportsmenów, utrzymywane ze składek własnych. Do mitów należy zatem pogląd, iż mógł istnieć sport w ogóle bez pieniędzy. Prawda jest natomiast to, że na etapie niskich wymagań i niskiego poziomu, środków finansowych było niewiele, a większa ich część mogła pochodzić z samofinansowania się amatorów.

Sport szybko odkrył swą atrakcyjność jako specjalna forma widowiska publicznego. Obok bezinteresownego ofiarowania swych uroków przypadkowym widzom, przeszedł na szczybel widowiskowość zorganizowanej, w konsekwencji zaś sprzedawanej jako towar na rynku usług, obok z dawna znanych takich imprez artystycznych jak teatr, kino czy koncerty muzyczne.

Zasadniczym źródłem zasilania zewnętrznego stało się w pewnej fazie państwo, a także jego agendy oraz inne szczeble organizacji politycznej i gospodarczej społeczeństwa. Wiele było powodów takiej hojności. Pierwszy to z całą pewnością wzgląd prestiżowy. Państwa i miasta na skalę międzynarodową, regiony, branże i zakłady poprzez sport prezentowały swą obecność, sprawność i siłę. Sport w pewnym więc sensie czerpał pieniądze z licznych funduszy reprezentacyjnych, pozostających w dyspozycji władz, opłacając się stanem gotowości do służby publicznej. Klub i sportowiec więc był zobowiązany do stałej obrony tzw. barw (państwa, miasta, klubu). Poza względami ideowymi, jasne było dla wszystkich, że sport kosztuje i ktoś, kto za niego płaci ma prawo żądać odpłaty.

Innym ważnym powodem hojności wobec sportu stała się ujawniona instrumentalna zdolność do sprostania różnym, specyficznym wartościom, preferowanym przez politykę, oświatę i kulturę. W szczególności sport ulepszał sprawność, zdrowie i tężyźnię, warto więc było do niego dopłacać z budżetu wojskowego czy medycznego. Sport

również wychowuje – opłacalnym więc stało się przerzucanie części środków ze szkół do drużyn sportowych. Wreszcie sport, formował pozytywne więzi społeczne i regulował postawy.

Choć nigdy nie podsumowano jakie korzyści przyniósł rozwijający się sport w XX wiek, to ogromna propaganda wokół jego roli, jak też intuicyjne, emocjonalne przeświadczenia o doniosłości wychowawczej ćwiczeń i imprez stadionowych, pozwoliły nasycić sport ogromnymi, do dziś nie policzonymi sumami pieniędzy w sakli globu.

Działo się to wszystko na długo przed epoką komercjalizacji i wkroczenia na ten teren czynnika jawnie ekonomicznego. Sport dawnej, nie skomercjalizowanej epoki był przez pieniądź dokładnie spenetrowany, choć przede wszystkim nauczył się brać, mniej dbając o drugą stronę tego bilansu, czyli oddawać w określonej formie. Dotyczy to reguł w zasadzie ponadustrojowych, aczkolwiek nie ma powodu ukrywać, iż znacznie łatwiej żyło się sportowi w krajach prowadzących politykę scentralizowanej władzy, w tym w państwach bloku komunistycznego oraz w mocarstwach kapitalistycznych i silnych ambicjach nacjonalnych i przywódczych. Problemy moralne natomiast tamtego okresu a w zasadzie typu spotu, także nadają się do wnikliwych analiz krytycznych. Struktura sportu nie była wolna od rozlicznych nacisków²⁸.

Wkroczenie pieniądza na teren sportu stało się faktem, być może nieodwracalnym, przynajmniej w zakresie najbardziej widowiskowego sportu wyczynowego. Proces ten przebiegał stopniowo, niepostrzeżenie następnie już z coraz większą jawnością i szczerością co do zobowiązań wzajemnych, jak w zwykłych interesach. Sport stopniowo docierając do każdej warstwy społecznej w konsekwencji musiał zmienić strukturę esencjalną klubów, drużyn, organizatorów i nastawienie samych zawodników. Pieniądże rozpoczęły być traktowane jak konieczność i normalność, nadając nowy kształt rywalizacji oraz motywacji. Dobrze opłacani sportowcy i szkoleniowcy, jeśli chcieli nadal korzystać ze wsparcia, musieli zaakceptować warunki stawiane im przez sponsorów²⁹.

Innym źródłem finansowania sportu, ważnym i ciekawym jest sponsoring kapitałowy, zarówno prywatny jak i państwowy. Są to przede wszystkim wszelkie instytucje gospodarcze – przedsiębiorstwa produkcyjne, firmy handlowe i usługowe, media oraz banki. Wkroczenie do sportu na nowych, komercyjnych zasadach dokonuje się z zachowaniem reguł ekonomicznych, a więc na podstawie kalkulacji zysków, jakie może i

²⁸ Lipiec J., Czysty sport – czyste pieniądze. W: Sport – pieniądze – etyka, Studia Humanistyczne. 2001, s. 6
- 8

²⁹ Tamże, s. 10

powinien przynieść mecenat. Nie chodzi tylko o korzyści bezpośrednie i szybkie, ale o długofalową politykę w zakresie reklamy towarów czy zwolnień od podatków, przede wszystkim jednak o budowanie wizerunku firmy. Z analizy kontaktów świata sponsoringu kapitałowego ze sportem wysnuć można jedną konkluzję, że wejście w świat sportu musi być opłacalne, nie ma tu miejsca na sentymenty tylko na chłodną kalkulację³⁰.

Faktem stała się również sytuacja w której im bardziej prestiżowe są zawody sportowe, tym większe zaangażowanie dużych pieniędzy i zysk, który trafić musi do określonej grupy osób. Dlatego też kraje tak mocno walczą o przywilej bycia gospodarzem mistrzostw Europy, Świata a w największym stopniu letnich lub zimowych Igrzysk Olimpijskich. Kraje, którym się to udało przeszły gospodarczą metamorfozę za sprawą ogromnych pieniędzy płynących z takich organizacji jak FIFA, UEFA czy MKOl. Organizatory dużych imprez odnotowują również znaczący wzrost inwestycji, rozbudowy lotnisk, autostrad, nowo otwartych obiektów sportowych a także zysku, który pozostaje po zakończeniu zawodów sportowych. Polska również spodziewa się dużego finansowego zastrzyku w związku z organizacją piłkarskich Mistrzostw Europy w roku 2012³¹.

Swoje udziały w największych klubach mają najbogatsi ludzie na świecie lub wielkie międzynarodowe koncerny. Traktują oni sport głównie w kategoriach dochodowego przedsięwzięcia. Roman Abramowicz, rosyjski miliarder, jeden z najbogatszych ludzi na świecie od lat inwestuje w angielski klub Chelsea Londyn. Rinat Achmetow, najbogatszy człowiek na Ukrainie kupił klub Szachtar Donieck i również dzięki jego zaangażowaniu Polska stała się współnikiem Ukrainy przy organizacji Euro 2012. We Włoszech natomiast Silvio Berlusconi posiada klub AC Milan a rodzina Antonellich właściciele koncernu Fiat Juventus Turyn. Inwestycją samą w sobie jest klub Manchester United, który ma zagorzałych kibiców na wszystkich kontynentach. Szczególnie w Chinach gdzie klubową koszulkę kupiło 14% ponad miliardowej populacji. Ceny banerów reklamowych na stadionie Manchesteru przynoszą dziesiątki milionów zysku. Biznes, siłą rzeczy, często wymusza zachowania korupcyjne w sporcie. Spotykamy się z tym problemem zwłaszcza w krajach bez ugruntowanych filozoficznych podstaw i wyrobionych standardów etycznych³².

³⁰ Lipiec J. , Tamże, s. 10 – 11

³¹ Sahaj T. , Etyczne aspekty korupcji w sporcie. Ujęcie pragmatyczne. W: Korupcja w sporcie, Poznań, 2008, s. 107 – 108.

³² Tamże s. 111 – 112

1.6. Znaczenie sportu w społeczeństwie

Wśród bogactwa przejawów życia społecznego, które stały się przedmiotem zainteresowania socjologii, nie uszedł uwadze również sport. Związki sportu ze społeczeństwem pojmowane mogą być w dwojaki sposób. Z jednej strony ujmuje się pod kątem widzenia różnorodnych zależności, jakie zachodzą pomiędzy socjo-kulturowymi właściwościami określonego społeczeństwa a osobliwościami takiego fenomenu społecznego, jakim jest sport. W tym ujęciu sport jest jeszcze jedną sferą rzeczywistości społecznej, w której ujawniają się szczególne cechy danego społeczeństwa w zakresie materialnego poziomu egzystencji, sposobu zaspokajania potrzeb, obowiązującego systemu wartości i towarzyszących im wzorów zachowania się, filozofii życiowej³³.

Z drugiej strony socjologiczne spojrzenie na sport ogarnia to wszystko, w czym odciska on swe piętno. Uznaje się rozmaite funkcje przypisywane sportowi: higieniczna, rekreacyjna, wychowawcza, ekspresywno-integracyjna. Oba przedstawione podejścia uzupełniają się wzajemnie, tworząc w jakimś stopniu komplementarną całość, nazywaną socjologią sportu³⁴.

Od strony formalnej analizy socjologicznej to, co najogólniej rozumiemy współcześnie pod nazwą *sport*, jawi się najczęściej bądź jako pewna rola społeczna jednostki bądź też jako uniwersalizowana instytucja społeczna, występująca dziś we wszystkich krajach. W rozumieniu znaczenia drugiego sport byłby zatem swego rodzaju *urządzeniem*, w skład którego wchodziłoby uczestnicy pewnych ludzkich zbiorowości jako nosiciele określonych norm i wzorów zachowań ; dalej urządzenia przestrzenno – rzeczowe (materialne), wreszcie schematy strukturalno – organizacyjne i specyficzny system informacji. Całość – charakteryzująca się względną trwałością w czasie i przestrzeni – służy, jak głosi każda definicja instytucji społecznej, zaspokajaniu pewnych potrzeb społecznych określonych grup społecznych i zbiorowości ludzkich³⁵.

Pobieżny nawet wgląd w literaturę dotyczącą sportu wskazuje, że przypisuje mu się zaspokajanie bardzo różnorodnych i nieraz kontrowersyjnych potrzeb społecznych. Sport pojęty jako instytucja społeczna może pełnić według licznych autorów wiele funkcji, wśród których wyróżnić można funkcję jawne i ukryte. Do jawnych zaliczamy funkcję: zabawową, higieniczną, integrującą oraz prestiżową. Z ukrytych wyróżnić możemy: kompensacyjną oraz mitotwórczą. Tak więc wielofunkcyjność byłaby jedną ze swoistych

³³ Kwaśniewicz W. , Sport a społeczeństwo, Socjologia Kultury Fizycznej. 1976, s. 86

³⁴ Tamże, s. 87

³⁵ Ziemiński A. , Sport jako instytucja społeczna, W: „Kultura Fizyczna”, nr 1, s. 5- 8

cech tej instytucji społecznej. Obok wielofunkcyjności sportu, drugą z kolei specyficzną cechą strukturalną sportu jest wielobranżowość, heterogeniczność poszczególnych sfer aktywności ludzkiej i związanych z nimi norm i wzorów nazywanych dyscyplinami sportowymi. Można więc powiedzieć, iż nie ma *sportu* a są *sporty* – bardzo nieraz odległe od siebie genezą, tradycją a także typem zbiorowości uczestników. Trzecią cechą sportu jako instytucji społecznej jest jego wielopiętrowość, z punktu widzenia mnogości i hierarchizacji społecznie sankcjonowanych poziomów umiejętności i rezultatów. Ta wielopiętrowość czy też gradacja pionowa od poziomu zabawy dziecięcej, poprzez rozgrywki szkolne, mistrzostwa lokalne, krajowe aż po igrzyska olimpijskie w połączeniu z dublującym się w wielu dyscyplinach system hierarchii pięter sportu zawodowego i półzawodowego ukazują układ wielopoziomowy współczesnego sportu. Układ ten często nie pokrywa się z układem formalno – organizacyjnym³⁶.

Przez sportu należałoby więc rozumieć zobiektywizowaną, podstawową, masową formę współczesnej działalności kulturowej, posługującej się ćwiczeniami oraz grami ruchowymi jako środkami wyrazu, odzwierciadlającymi w sposób swoisty charakter współczesnej techniki produkcyjnej, komunikacyjnej oraz współczesnego poziomu organizacji życia społecznego, tempa tego życia. Ćwiczenia te dzięki szeroko stosowanemu współzawodnictwu i wpływającej stąd widowiskowości przystosowane są do współczesnych warunków cywilizacyjnych. Korespondują one ze współczesnymi potrzebami profilaktycznymi – zdrowotnymi, zabawowymi i ruchowo usprawniającymi, dzięki czemu mogą być min. szeroko wykorzystane w procesie wychowawczym. Takie określenie sportu umiejscawia go w problematyce socjologicznej, lokalizuje zjawisko sporu we współczesności, wiąże go w samym założeniu z określonym podłożem społecznym, wskazując na ścisłą zależność między rozwojem sportu a rozwojem określonych przejawów kultury materialnej i duchowej³⁷.

³⁶ Ziemiński A., Tamże, s. 5-8

³⁷ Wohl A., Socjologia sportu jako dyscyplina naukowa, W: Socjologia kultury fizycznej, cyt. wyd., t. I, s. 7-24

2. Teoretyczne aspekty korupcji w sporcie

2.1. Pojęcie patologii społecznej

Patologia (z języka greckiego: *pathos* – cierpienie, *logos* – słowo) jest to zjawisko występujące w różnych grupach ludzkich i jest ściśle powiązana z rozwojem społeczeństw. Zjawiska patologiczne są zazwyczaj ściśle określone w medycynie. W jej zakres wchodzi patofizjologia oraz patomorfologia³⁸. W Słowniku psychologicznym W. Szewczuk określa patologię jako naukę zajmującą się zaburzeniami funkcjonowania organizmu lub jego części, badając głównie zmiany strukturalne - objawy, przyczyny, rozwój oraz skutki. Przez patologię rozumie się więc w pedagogice, psychologii i socjologii jakiegokolwiek przejawy zaburzeń lub odchylenia od normy w zachowaniu³⁹. Wyróżnić można następujące rodzaje patologii:

- patologię środowiska – zanieczyszczenia środowiska naturalnego, wody, powietrza, skażenia, hałas i inne,
- patologię warunków życia ludności – zasięg niedostatku i ubóstwa, zachwiana struktura wydatków na ochronę zdrowia, kulturę, oświatę i naukę, sytuacja mieszkaniowa, stan infrastruktury społecznej oraz warunki życia osób niepełnosprawnych,
- dysfunkcję przestrzeni – patologia procesów urbanizacji, powstawanie obszarów depresji społecznej,
- zagrożenia stanu zdrowia – umieralność, zachorowalność, samobójstwa oraz choroby cywilizacyjne⁴⁰.

W odniesieniu do ogólnego pojęcia patologii wśród wielu jej zjawisk najbardziej niepokojąca jest przestępczość dzieci i młodzieży, której przejawy i rozmiary są w Polsce zastraszające i wciąż rosną. Ponadto powszechne uzależnienie od nikotyny, alkoholu i narkotyków to jeden z najpoważniejszych problemów, z którym borykają się współczesne społeczeństwa, nie tylko w Polsce. Do wyżej wymienionych należy również dodać zjawiska takie jak: agresja i przemoc w szkołach, działalność subkultur oraz sekt⁴¹. Jest to obraz przerażający do którego jednak wprowadzić również należy ogólnospołeczny problem zjawisk korupcyjnych.

³⁸ Kozak S., *Patologie wśród dzieci i młodzieży*. Warszawa 2007, s. 11

³⁹ Szewczuk W., *Słownik psychologiczny*. Warszawa, 1979, s. 15 – 30

⁴⁰ Kozak S., *Patologie*, op.cit., s. 11

⁴¹ Tamże s. 17

Jedną z gałęzi patologii jest pojęcie patologii społecznej, do której zaliczamy korupcję. Patologię społeczną stanowią zjawiska społecznego zachowania się jednostek i określonych grup społecznych sprzeczne z wartościami danej kultury⁴². A. Podgórecki określa patologię jako „(...)destruktywne i autodestruktywne zachowania ludzi, grup lub całych społeczeństw”⁴³. Dalej twierdzi, iż „(...) przez patologię społeczną należy rozumieć ten rodzaj zachowania, ten typ instytucji, ten typ funkcjonowania jakiegoś systemu społecznego, który pozostaje w zasadniczej, nie dającej się pogodzić, sprzeczności ze światopoglądowymi wartościami, które w danym społeczeństwie są akceptowane”⁴⁴. Podkreśla również, że patologia społeczna to postawy i zachowania ludzi, które naruszają normy etyczne oraz wyrządzają wymierne szkody społeczne. W literaturze przedmiotu określa się ją jako rodzaj dyscypliny naukowej, zajmującej się różnymi formami dewiacji społecznej.

Wyróżnić można następujące rodzaje patologii społecznej:

- reliktowe (alkoholizm),
- o stałym nasileniu (bezrobocie, bezdomność), mogą mieć one charakter rzeczywisty (bezrobocie) lub utajony (korupcja).

Ponadto możemy mówić o patologii:

- indywidualnej,
- osobowej,
- grupowej (subkultur)⁴⁵.

Patologię definiuje również J. Malec, według którego podstawą ujęcia definicyjnego powinien być fakt wywołania szkody przez dane zachowanie. Do tych szkód zalicza: osłabienie odporności fizycznej i psychicznej ludzi, internalizację wadliwych norm moralnych a także straty w mieniu⁴⁶.

Innym autorem analizującym zagadnienie patologii jest J. Kwaśniewski, który określa rozmaite formy społecznego „zła” powodującego zmiany patologiczne. Autor ten za „zło” uznaje każdy składnik, czy też cechę życia zbiorowego, to jest różne kategorie zachowań oraz różne kategorie jednostek, grup i zbiorowości, cechy osobnicze ludzi, ich postawy, poziom rozwoju intelektualnego, stosunki między grupami społecznymi, więzi społeczne a

⁴² Podgórecki T., Zagadnienia patologii społecznej, Warszawa 1976, s. 24

⁴³ Bryl S. R., Sport a agresja, Niepożądane zachowania kibiców piłkarskich. Warszawa, s. 137

⁴⁴ Tamże s. 137

⁴⁵ Kozak S., Patologie wśród dzieci i młodzieży. op. cit., s. 12 – 13

⁴⁶ Malec J., Patologia społeczna jako zjawisko. Projekt definicji „Państwo i Prawo” 1986, s. 58

także cechy działania sformalizowanych instytucji, urzędów, organizacji, czy systemów politycznych oraz społecznych⁴⁷.

2.2. Korupcja formą patologii

Patologia zachowań społecznych w tym również korupcji, w grupach współczesnego społeczeństwa polskiego, jest faktem. Rośnie też zainteresowanie, zarówno praktyków i teoretyków, poszczególnymi zachowaniami składającymi się na zjawiska patologii społecznej. Uszczegóławiając, patologia zachowań (działań a także zaniechań działań), w zróżnicowaniu podmiotowym i przedmiotowym, obecna jest, w różnym stopniu i zasięgu, we wszystkich sferach aktywności społecznej, także w omawianej sferze kultury fizycznej i sportu, również na arenach sportowych i wokół nich. Obejmuje część zawodników i trenerów, niektórych działaczy a także publiczność uczęszczającej na spotkania. Zachowania korupcyjne urosły do rangi problemu społecznego, o czym świadczą reakcje opinii publicznej w różnych krajach oraz podejmowane działania i interwencje międzynarodowych federacji⁴⁸.

Patologię społeczną i korupcję, która jest jej częścią ująć można na bardzo wiele sposobów. Inne nazwy patologii społecznej to:

- dezorganizacja społeczna – rozumie się przez to zakłócanie wzorców i mechanizmów stosunków międzyludzkich, co na gruncie korupcji w sporcie odnieść możemy do zakłócania wzorów postępowania sędziów czy obserwatorów,

- dewiacja społeczna - czyli zachowanie niezgodne z przyjętą w danym społeczeństwie normą określaną jako wskazówka postępowania, co w korupcji sportowej nawiązuje do niszczenia czystości sportu i szczytnych idei jakie niesie on ze sobą,

- wykołajenie społeczne – czyli swoisty układ zdarzeń, który obejmuje czynności antagonistycznie – destrukcyjne, systemy osobowości i ich determinanty, odnieść w korupcji sportowej można to do danych osób świata sportu, trenerów, sędziów, działaczy, którzy swoim zachowaniem tworzą znamiona wykołajenia społecznego⁴⁹.

Należy również podkreślić, że z jednej strony występują konkretne zachowania patologiczne ludzi sportu, a z drugiej strony warunki patogene – czyli warunki społeczno

⁴⁷ Kwaśniewski J., Patologia społeczna. Wybrane problemy, Warszawa 1991, s. 23

⁴⁸ Bryl S. R., op. cit. s. 141

⁴⁹ Por. Kozak S., Patologie wśród dzieci i młodzieży. op. cit., s. 11 – 22

– kulturowe i procesy powodujące lub przyczyniające się do takiego stanu rzeczy, dlatego też czynniki patogenne są niezwykle istotne w rozumieniu powstania korupcji jako zjawiska patologii społecznej, gdyż bez ich udziału zjawisko to być może nie miałooby tak dużego nasilenia.

Dokonać można kolejnego podziału patologii poszczególnych obszarów:

- patologia funkcjonowania instytucji klubu sportowego: naruszanie zasad praworządności i sprawiedliwości, nadużywanie władzy, karierowiczostwo, łapówkarstwo, indoktrynacja, manipulowanie informacją,

- patologia systemów zasilanych przez budżet: niezadowolający stan bezpieczeństwa publicznego – patologia polityki finansowej i podatkowej klubów, przestępczość gospodarcza oraz wykorzystywanie luk w prawie,

- patologia pracy: marnotrawstwo wiedzy i kwalifikacji u młodych menadżerów, trenerów i sędziów – torowanie kariery przez mechanizm korupcyjny⁵⁰.

2.2.1. Pojęcie korupcji w sporcie

Z korupcją w sporcie spotykamy się już od czasów starogreckich. Podczas igrzysk organizowanych w antycznej Olimpii, Delfach i Atenach sędziowie (hellenodikowie) oraz zawodnicy tuż przed wejściem na płytę stadionu, mijali 12 posągów Zeusa (tzw. *dzanes*), ufundowanych z grzywien pobranych od sportowców, którzy zostali przyłapani na próbie wzięcia lub wręczenia łapówki. Posągi były dla sportowców i przypominały, iż zwycięstwa nie można kupić ani sprzedać. Na posągach ponadto ryto nazwiska przyłapanych na oszustwach sportowców oraz ich pracodawców. Było to ostrzeżenie aby nie ulegali korupcji. Z biegiem lat korupcja nie słabła a wręcz przeciwnie obecna była w każdej sferze życia ludzi różnych epok. Przykłady korupcji w sporcie odnaleźć można w każdym z krajów świata: Brazylii, Kolumbii, Japonii, Trynidadzie i Tobago, Panamie, USA a także w krajach europejskich. W większości przykłady korupcji dotyczą piłki nożnej jednak takie sporty jak boks, szermierka, zapasy, tenis, narciarstwo, baseball, kolarstwo, żużel czy nawet krykiet nie pozostały obojętne wobec tego zjawiska. Do największych europejskich afer piłkarskich zaliczyć należy z całą pewnością aferę „czarnego totka”. Ujawniono wówczas praktyki korupcyjne w słynnej włoskiej Serie A. Uwikłany był w nie między innymi klub AC Milan. Śledztwo wykazało, iż 27

⁵⁰ Tamże, s. 15

zawodników ustawia wyniki spotkań w porozumieniu z bukmacherami włoskiego totalizatora sportowego. Głośnym echem odbiła się również sprawa kupowania głosów przyznających prawa do organizacji Igrzysk Olimpijskich w Atlancie, Nagano, Sydney a także Salt Lake City gdzie przy dwóch ostatnich podejrzenia o wspieranie korupcji padały pod adresem ówczesnego prezydenta MKOL Juana Antonio Samarancha. Sześciu członków przy głosowaniu na przyznaniem praw organizacji igrzysk sprzedało swoje głosy⁵¹.

W Polsce z pojęciem korupcji po raz pierwszy jako zdefiniowanego ustawowo zagrożenia odbieranego jako niezgodne z prawem spotykamy się stosunkowo nie dawno. Ujęte ono zostało jako oddzielny rodzaj przestępstwa w Ustawie o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, która weszła w życie w czerwcu 2006 roku. Korupcja to „obiecywanie, proponowanie, wręczanie, żądanie, przyjmowanie, przez jakąkolwiek osobę, bezpośrednio lub pośrednio, jakiegokolwiek nienależnej korzyści majątkowej, osobistej lub innej, dla niej samej lub jakiegokolwiek innej osoby, lub przyjmowanie propozycji lub obietnicy takich korzyści w zamian za działanie lub zaniechanie działania w wykonaniu funkcji publicznej lub w toku działalności gospodarczej”. Wcześniej mieliśmy do czynienia jedynie z przekupstwem czy łapownictwem: biernym lub czynnym, czyli tzw. „małą korupcją”, z którą stykamy się w życiu codziennym (w urzędach, środkach komunikacji miejskiej itp.)⁵².

Korupcja w sporcie jest zjawiskiem powszechnym i nie ominęła niestety także Polski. Ujawniana była sporadycznie od dawna. Już w 1936 r. przypadek taki zarejestrowano podczas meczu piłkarskiego między zespołami „Śląsk” Świętochłowice i „Dąb” Katowice. W sezonie 1980/1981 na boiskach I ligi podejrzenia o korupcję towarzyszyły meczowi między zespołami „Widzew” Łódź i „Zawisza” Bydgoszcz. W sezonie 1986/1987 unieważniono z tego powodu wyniki aż czterech spotkań piłkarskich. Natomiast w sezonie 1992/1993 zespołowi „Legia” Warszawa odebrano z tego powodu tytuł mistrza kraju.

W ostatnim czasie rejestruje się to zjawisko w niepokojąco większych rozmiarach. Jest to spowodowane zapewne postępującą komercjalizacją i profesjonalizacją sportu – z jednej strony, oraz skuteczniejszym ujawnianiu przypadków korupcji z drugiej. Przez wiele miesięcy polska opinia publiczna była informowana o bulwersująco dużych rozmiarach korupcji w polskiej piłce nożnej. Toczy się w tej sprawie śledztwo. Wobec

⁵¹ Łuczak M., Zjawisko korupcji w sporcie. op. cit. s. 26 - 62

⁵² Pomarnacki – Pac A. „Sport Wyczynowy”, miesięcznik, nr 10-12/514-516, 2007, s. 4 - 5

wielu osób podejrzanych o praktyki korupcyjne zastosowano areszt tymczasowy. Wśród aresztowanych są sędziowie piłkarscy, działacze klubów, a także członek Polskiego Związku Piłki Nożnej⁵³.

Aby precyzyjnie dostrzec korupcję w sporcie należy przeanalizować i zdefiniować tzw. punkty krytyczne w rywalizacji sportowej, które dają okazję aby korupcja miała miejsce. Punkty krytyczne możemy odnieść do wzajemnym relacji poszczególnych grup, które uczestniczą w organizacji i prowadzeniu szeroko rozumianej rywalizacji sportowej. Dotychczas zjawisko korupcji było utożsamiane z arbitrow sportowych oraz zawodników. Występują jednak udowodnione przypadki korupcji wskazujące, że uczestniczą w niej również inne grupy zawodowe, a mianowicie działacze sportowi. Należy jednak podkreślić, że negatywne działania tych dwóch grup zawodowych nie znalazłby odzwierciedlenia w korupcji, gdyby nie ostatnie ogniwo jakim jest arbiter sportowy czy zawodnik, którzy mają decydujący wpływ na końcowy wynik danej rywalizacji. Tak więc zdecydowana ilość przypadków występowania korupcji w sporcie występuje na styku: działaczy sportowych i arbitrow, działaczy i zawodników oraz wzajemnych relacjach pomiędzy zawodnikami⁵⁴.

2.2.2. Przyczyny korupcji w sporcie

Systematyka etiologii patologii społecznej jaką jest korupcja w dużej mierze pokrywa się z ogólnymi przyczynami patologii w szerszym rozumieniu, na zasadzie przekroczeń pewnych norm. W systematyce tej wyróżnić można trzy grupy polegające na:

- uzależnieniu od środka toksycznego – w przypadku korupcji są to pieniądze,
- naruszanie zakazów – łamanie przepisów, oszustwo,
- naruszanie nakazów – pasożytnictwo społeczne⁵⁵.

Naukowcy twierdzą, że człowiek nie rodzi się z zakodowaną tendencją do zachowań patologicznych, ale wiadomo także, że nowo narodzony człowiek posiada pewne predyspozycje ułatwiające lub utrudniające naukę pewnych zachowań. Już w wieku dorastania pojawiają się po raz pierwszy nowe typy zachowań, w rodzinie czy w szkole, które naruszają normy społeczne i kulturowe ustalone przez społeczeństwo i spotykają się z dezaprobatą dorosłych. Wiele z nich ma czasami charakter przejściowy i dlatego nie

⁵³ Szwarz A.J., Karalność korupcji sportowej. W: Korupcja w sporcie, Poznań, 2008, s. 179 - 193

⁵⁴ Głowacki M. Zawłocki R. , Organizacyjne instrumenty zapobiegania i zwalczania korupcji w sporcie. W: Korupcja w sporcie. Poznań, 2008, s. 144

⁵⁵ Por. Kozak S. , Patologie wśród dzieci i młodzieży. op. cit. , s. 17

zalicza się ich do przejawów „większej” patologii. Są jednak takie, które mają postać stabilną w czasie i oznaczają różnorodne zaburzenia osobowości człowieka młodego. Jednostka dotknięta, np. zjawiskiem sprzedaży, ustawiania meczy w czasie gry w zespołach juniorskich, przez jedno (lub kilka) nieakceptowane powszechnie zachowanie, specyficznym zaczyna postrzegać rzeczywistość i reaguje na nią niewłaściwie oraz w sposób odbiegający od przyjętych norm⁵⁶.

Psychologiczna analiza przyczyn korupcji dowodzi, iż możemy mówić o dwóch zmiennych, od których zależy korupcja sportowa. Są to wymiary sytuacji sportowej oraz właściwości psychiczne ludzi sportu. I tak do wymiarów sytuacyjnych zalicza się najczęściej: maksymalizację działań, społeczny odbiór, długotrwały trening, współzawodnictwo i aktywność ruchową. Wspomniane wyżej wymiary wyczynowej sytuacji sportowej mogą w znacznym stopniu przesądzać o sposobie stawiania i realizowania celów sportowych. Rozumieć należy to w taki sposób, iż człowiek poddawany typowym dla sportu wyczynowego specyficznym naciskom maksymalizowania działania, poddawania się ocenie społecznej – nagradzającej za sukces, karzącej za niepowodzenie, współzawodniczenia z innymi, którzy przecież także dążą do zwycięstwa, mający do tego świadomość ogromu włożonej pracy treningowej, może ulec przekonaniu, że w takich warunkach „cel uświęca środki”. Należy zwrócić również uwagę, iż dążenie do sukcesu sportowego i życiowego, którego wyrazem jest min. maksymalizacja działania i czysta chęć bycia lepszym od innych, to jedna z przyczyn relatywizmu moralnego w sporcie wyczynowym i to bez względu na epokę. Ponadto sport bywa taki, jaka jest otaczająca go rzeczywistość pozasportowa. Dobitnie pokazuje to zestawienie danych Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju z 1999 roku, na podstawie którego co trzecia firma płaci łapówki aby uzyskać ulgę podatkową, odroczenie spłaty, a średnia wysokość łapówek wynosi 2,5% rocznego dochodu firmy. Tak więc korupcjogenne wymiary wyczynowej sytuacji sportowej w wielu przypadkach wzmacniają się przez aktualny, pozasportowy kontekst społeczny. Analiza drugiej zmiennej czyli właściwości psychicznych ludzi sportu, które powodują zachowania korupcyjne skłania do stwierdzenia, że człowiek ze swoimi indywidualnymi właściwościami jest podmiotem podejmowanych przez siebie czynności, choć swoje cele i zadania podejmuje i realizuje zawsze w określonej sytuacji. Można więc przyjąć założenie, iż psychiczne właściwości jednostki, min. potrzeby, motywacja, postawy, wartości – rzutują na ostateczny wybór

⁵⁶ Maroszek K., Zjawiska patologii społecznej w sporcie, Gdańsk, 1994, s. 15 – 40

celów i zadań sportowych, w tym także tych sportowo – korupcyjnych. Kluczowa dla zrozumienia psychologicznych mechanizmów korupcji może być jednak teoria postaw, a w szczególności postaw w aktywności sportowej. Postawę określa się jako względnie stałą gotowość jednostki do reagowania w pewien spójny i konsekwentny sposób wobec innych ludzi lub sytuacji. Tą gotowość dostrzec można głównie w sądach i działaniach w odniesieniu do sfery wartości i reguł społecznych, którymi kierują się ludzie. Struktura takiej postawy zawiera w sobie trzy fundamentalne składniki: poznawczy, emocjonalny a także działaniowy. Postawa korupcyjna jest więc wypadkową wiedzy o przedmiocie postawy, czyli obiektu, do którego postawa się odnosi, walencji w stosunku do niego oraz konkretnego, uzewnętrznionego działania. Podmiotem postawy jest człowiek, a postawy silnie dynamizują i ukierunkowują jego działanie. Dzięki wiedzy o działaniach można więc nie tylko lepiej zrozumieć psychospołeczne przyczyny korupcji sportowej, lecz także to najważniejsze próbować ją ograniczać lub jej przeciwdziałać. Źródła czynności korupcyjnych mogą więc leżeć: w braku rzetelnej, zinternalizowanej wiedzy na temat wartości życiowych i sportowych, w ambiwalencji emocjonalnej, sprzyjającej relatywizmowi moralnemu i nieuczciwości ludzi sportu, widocznej w tolerowaniu, a nawet podziwianiu oszustw życiowych i sportowych⁵⁷.

Jako środek korumpowania nadal dominuje pieniądz, ale świadczenia rzeczowe bądź tzw. służbowe i „ukryte łapówki” stają się coraz częstsze. Z tego widać, że łapownictwo czy też korupcja to „stałe fragmenty” życia społecznego, w wielu różnych, nieraz odległych od siebie, sferach – polityce, biznesie, szkolnictwie, sądownictwie. Nie mogła więc korupcja nie trafić do sportu. Od jak dawna istnieje w sporcie, w jakich dziedzinach najczęściej dokładnie nie wiadomo. Jak twierdzą badacze, już w starożytności można było natknąć się na ślady zachowań korupcyjnych. Wiadomo natomiast z całą pewnością, iż jest czynnikiem destrukcyjnym, wręcz degenerującym. Sport dzięki temu, że oparty jest na zasadzie czystej walki - fair play, może podjąć się misji wychowawczej. Współzawodnictwo sportowe, w równych dla każdego warunkach, wyłania na ogół lepszego. Jeśli natomiast wynik meczu na boisku lub gry na korcie jest ustalony wcześniej, co przyniesie komuś z uczestniczących w grze lub będącym poza nią – korzyść, kończy się prawdziwy sport. Jeśli tego rodzaju oszukańcze machinacje znajdują bez przeszkód dostęp do sportu i swobodnie opanowują jego piętra, sięgając nawet tych najniższych, to wskazuje to na kryzys całej instytucji, która jest sport jako system. Pragnienie zwycięstwa i zysku

⁵⁷ Gracz J., Psychospołeczne aspekty korupcji w sporcie, W: Korupcja w sporcie, Poznań, 2008, s. 67 - 82

determinują dzisiejszy sport, prowokując działania korupcyjne. Z raportu ogłoszonego przez CBOS w 2004 roku dowiadujemy się, że korupcja nie jest dla polskiego społeczeństwa zagadnieniem nowym: już w 1991 roku 71% badanych wyrażało przekonanie, że stanowi ona poważny problem. Przekonanie to wyraźnie się umacnia, od 2001 roku liczba osób ankietowanych podzielających tę opinię przekroczyła 90% i do dziś utrzymuje się na tym poziomie⁵⁸.

Jedną z głównych przyczyn korupcji w sporcie jest wciąż postępująca komercjalizacja. Określić ją można jako „działalność instytucji, osoby lub grupy osób, której podstawowym i zasadniczym celem jest uzyskanie wymiernych efektów finansowych lub krócej zysku”⁵⁹.

Przyjmuje się, iż początek nagród finansowych, czyli początki komercjalizacji w polskim sporcie sięgają lat pięćdziesiątych. Do 1968 roku świadczenia te realizowano poufnie. Po tym okresie półoficjalnie, natomiast od Igrzysk Olimpijskich w Seulu w roku 1988 świadczenia pieniężne stały się całkowicie oficjalną formułą wynagradzania zawodników i to w sumach dotychczas niespotykanych. Pojawiły się również możliwości uczestniczenia w zawodach międzynarodowych⁶⁰. Rozpoczęła się pogoń za pieniądzem. Wraz z możliwością zarobienia dużych pieniędzy rozpoczęły się próby osiągnięcia korzyści szybszą drogą – za pomocą mechanizmu korupcji.

W ostatnich 30 latach nastąpił gwałtowny przeskok jakościowy w stosunkach między sportem a pieniądzem. Mówiąc dokładniej jeśli o ile do tej pory sport był adresatem wszelkich dotacji i co najwyżej rodził niezdrowe stosunki w dystrybucji wewnętrznej (np. pseudoamatorstwo, niejawność buchalterii, nieuzasadnione zasady płacowe w wybranych dyscyplinach) o tyle obecnie stał się terenem jawnej cyrkulacji pieniądza, a co najważniejsze, potrafi samodzielnie rodzić pieniądz⁶¹.

W pierwszej połowie XX wieku niezwykle rolę sportu odkryli politycy, jednak nie do końca rozstrzygnięto czy dokonało się to już w roku 1912 za sprawą Szwecji, czy dopiero w 1936, w ślad za inwencją hitlerowskich Niemiec. Przez szereg lat sport zmieniał swoje oblicze. Faktem jest, iż szef Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego Antonio Samaranch uznał, iż prądowym i zwietrzałym ideałom nic nie przeszkodzi jeśli sport olimpijski przekształci się w wyspecjalizowane źródło interesów, a następnie w osobną

⁵⁸ Pomarnacki – Pac A. „Sport Wyczynowy”, op. cit. , s. 4-5

⁵⁹ Jankowski K. W. , Procesy komercjalizacji kultury fizycznej, W: Socjologia kultury fizycznej. AWF Warszawa 1995, s. 228

⁶⁰ Ryba B. , Organizacja i zarządzanie sportem polskim, Warszawa, 1995, s. 74 - 75

⁶¹ Lipiec J., Czysty sport – czyste pieniądze. op. cit. , s. 9

branżę światowego biznesu, bezpieczną i wysoce rentowną. MKOL miał natomiast stać się, i stał się instytucją – koncernem, prowadzącym samodzielne działania gospodarcze, ponadto nadzorując sieć podległych sobie, choć dość samodzielnych jednostek, specjalistycznych, występujących pod szyldem Związków Sportowych oraz Narodowych Komitetów Olimpijskich⁶².

Fundamentalną przyczyną korupcji w sporcie jest jego pełna profesjonalizacja. Potrzeba osiągnięć we wszystkich dyscyplinach sportu stanowi czynnik nieodzowny w planowaniu i koordynowaniu treningu sportowego. Sukces więc zależy często od stopnia gratyfikacji (liczby nagród) otrzymanych w zamian za wysiłek włożony w osiągnięcie celu. Wyznaczniki ekonomiczne więc mogą mieć duże znaczenie w rywalizacji sportowej⁶³.

2.2.3. Rodzaje korupcji w sporcie

Podział poszczególnych typów zachowań korupcyjnych związany jest nieodłącznie z literą prawa. Na jego podstawie dokonuje się przecież kwalifikacji czynu zabronionego i egzekwuje odpowiedzialność z tytułu popełnienia danego przestępstwa.

Jednym z rodzajów zachowania korupcyjnego jest przestępstwo tzw. *łapownictwa*. Wyróżnić możemy tutaj łapownictwo bierne (art. 228 kodeksu karnego), gdy sprawca przyjmujący korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicą jest osobą pełniącą funkcję publiczną oraz czyni to w związku z jej pełnieniem. Natomiast w przypadku łapownictwa czynnego (art. 229 kodeksu karnego) wymaga się, aby korzyść majątkowa lub osobista albo jej obietnica była udzielona osobie pełniącej funkcję publiczną i w związku z jej pełnieniem. Zgodnie z treścią art. 115 § 19 kodeksu karnego „*osobą pełniącą funkcję publiczną jest funkcjonariusz publiczny, członek organu samorządowego, osoba zatrudniona w jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi, chyba że wykonuje wyłącznie czynności usługowe, a także inna osoba, której uprawnienia i obowiązki w zakresie działalności publicznej są określone lub uznane przez ustawę lub wiążącą Rzeczpospolitą Polską umowę międzynarodową*”. Analiza przytoczonej ustawowej definicji skłania w wniosku, że wśród osób funkcjonujących w sporcie bywają osoby posiadające wskazane właściwości, warunkujące kwalifikowanie ich zachowań jako

⁶² Lipiec J., Tamże, s. 9

⁶³ Bodak J., Społeczno – ekonomiczne wyznaczniki sukcesu w sporcie, W: Sport – Pieniądze- Etyka, Studia Humanistyczne. Kraków 2001, s. 121 – 122

rodzaj korupcji w sporcie. Mogą to być zawodnicy lub sędziowie zatrudnieni przez kluby czy związki sportowe dysponujące środkami publicznymi, na przykład w postaci dotacji, jak również członkowie władz polskich związków sportowych. Uznanie tych ostatnich za osoby pełniące funkcję publiczną może być uzasadnione tym, iż związki sportowe dysponują środkami publicznymi a państwo stosownymi ustawami⁶⁴ powierza związkom wykonywanie w sporcie określonych zadań, zwłaszcza w zakresie organizowania tzw. kwalifikowanego i profesjonalnego współzawodnictwa sportowego⁶⁵.

W przypadku osób uczestniczących w korupcji sportowej możliwe jest także kwalifikowanie ich zachowań jako przestępstwa tzw. *płatnej protekcji*, przewidzianego w art. 230 i 230a kodeksu karnego. Do udowodnienia tego rodzaju zachowania korupcyjnego w sporcie wymagane jest aby w zamian za korzyść majątkową lub osobistą albo za jej obietnicę – oferowaniu pośrednictwa w załatwieniu sprawy towarzyszyło powoływanie się na wpływy „w instytucji państwowej, samorządowej, organizacji międzynarodowej albo krajowej lub zagranicznej jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi”, względnie by sprawca oświadczał gotowość załatwienia sprawy w takiej instytucji lub organizacji⁶⁶.

Zachowania korupcyjne w sporcie prowadzą z reguły do nieuczciwego wypaczania wyniku współzawodnictwa sportowego, co mogłoby skłaniać do określenia takich zachowań mianem *oszustwa sportowego* i ich prawnie – karnego kwalifikowania jako przestępstwa oszustwa⁶⁷. Spełnione muszą być jednak wszystkie ustawowe znamiona tego przestępstwa. Przede wszystkim zachowania korupcyjne muszą być podejmowane „w celu osiągnięcia korzyści majątkowej”. Ponadto przypisanie przestępstwa oszustwa wymaga „doprowadzenia innej osoby do niekorzystnego rozporządzenia własnym lub cudzym mieniem” a także co najtrudniejsze do udowodnienia aby „niekorzystne rozporządzenie mieniem” nastąpiło w rezultacie „wprowadzenia w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania”⁶⁸.

Należy jednak podkreślić, iż przed wprowadzeniem do polskiego kodeksu karnego przepisu tworzącego specjalny typ przestępstwa korupcji sportowej, bardzo ograniczone

⁶⁴ „Ustawa z dnia 18 stycznia 1986r. o kulturze fizycznej” (Dz. U. Nr 25, poz. 113 ze zmianami) oraz „Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o sporcie kwalifikowanym” (Dz. U. Nr 155, poz. 1298 ze zmianami).

⁶⁵ Szwarc A.J. , Karalność korupcji sportowej, „Sport Wyczynowy”, miesięcznik, nr 10-12/514-516,2007,s. 8-10

⁶⁶ Tamże, s. 10 – 11

⁶⁷ Art. 286 Kodeksu Karnego .

⁶⁸ Tamże, s. 11 – 12

były możliwości kwalifikowania zachowań korupcyjnych jako wyżej wymienionych przestępstw: łapownictwa, płatnej protekcji oraz oszustwa⁶⁹.

2.2.4. Skutki korupcji i możliwości jej ograniczenia

Korupcja stanowi poważne zagrożenie dla rozwoju całego społeczeństwa. W dziedzinie polityki, podkopuje demokrację i dobre zarządzanie przez naruszanie procesów formalnych. Korupcja w czasie wyborów i w ciałach ustawodawczych skutkuje nierówną dystrybucją dóbr i usług. Na jej skutek korupcji zmniejsza zdolność instytucji do wykonywania procedur, wypompowane zostają zasoby a urzędnicy są zatrudniani i awansują bez uwzględniania ich sprawności. Jednocześnie korupcja narusza takie wartości demokratyczne jak zaufanie i tolerancja⁷⁰.

W dziedzinie ekonomii korupcja generuje poważne wypaczenia i niesprawność. Dla przedsiębiorców prywatnych, korupcja zwiększa koszty prowadzenia działalności, dodając same pozaprawne opłaty, koszty prowadzenia negocjacji z urzędnikami, ryzyko złamania uzgodnień i ryzyko wykrycia. Chociaż niektórzy utrzymują, że korupcja zmniejsza koszty przez redukcję biurokracji, to ogólnie w coraz większym stopniu przyjmuje się, że dostępność łapówek nakłania urzędników do wymyślania nowych zasad i opóźnień. Poza zwiększaniem kosztów, korupcja wprowadza nierówne zasady, chroniąc firmy mające powiązania przed konkurencją i pośrednio promując firmy mało efektywne⁷¹.

Korupcja również niszczy sektor publiczny, przenosząc inwestycje publiczne do projektów oferujących więcej łapówek. Urzędnicy mogą zwiększać techniczną złożoność projektów publicznych, żeby ukryć takie układy, w ten sposób jeszcze głębiej zakłócając przebieg inwestycji. Ponadto obniża jakość usług państwowych i infrastruktury⁷².

Jednym ze sposobów ograniczenia korupcji jest walka z czynnikami ją wywołującymi. O ile profesjonalizacja sportu jest reakcją trudną do zatrzymania o tyle komercjalizacja, która jest sprzeczna z esencją sportu, toteż obrona przed nią, jest najprostszą metodą terapii i umocnienia sportu na przyszłość⁷³.

Negatywne ogólnospołeczne skutki korupcji :

- zakłóca funkcjonowanie mechanizmów rynkowych,

⁶⁹ Tamże, s. 8

⁷⁰ www.wikipedia.pl

⁷¹ Tamże, s. 43

⁷² Tamże, s. 54

⁷³ Lipiec J. , Czysty sport- czyste pieniądze. op. cit. , s. 8

- potencjał inwestycyjny firmy,
- szkodzi finansom publicznym,
- deformuje strukturę wydatków publicznych,
- zmniejsza rentowność inwestycji publicznych,
- nieewidencjonowany przepływ pieniędzy, obniża dochody państwa,
- odstrasza zagranicznych inwestorów;
- ogranicza wzrost gospodarczy,
- ogranicza realizację celów społecznych,
- sprzyja naruszaniu praw człowieka,
- zagrożenie dla demokracji,
- ułatwia funkcjonowanie zorganizowanej przestępczości⁷⁴.

Formą reagowania na wszelkie potępiane ludzkie zachowania jest przede wszystkim egzekwowanie odpowiedzialności wobec ich sprawców. W przypadku korupcji w sporcie w grę może wchodzić egzekwowanie następujących jej rodzajów: sportowej, dyscyplinarnej, cywilnej odszkodowawczej, pracowniczej, zawodowej i karnej. Wskazane rodzaje odpowiedzialności mogą być egzekwowane w razie spełnienia się pewnych warunków. Cywilna odpowiedzialność odszkodowawcza, gdy praktykami korupcyjnymi są wyrządzane szkody. Zawodowa, gdy w praktyki korupcyjne uwikłana jest osoba, która z tytułu wykonywania zawodu podlega odpowiedzialności zawodowej, a zachowania korupcyjne są uznawane za pogwałcenie zasad wykonywania jej zawodu i przewidziane jest egzekwowanie z tego tytułu odpowiedzialności. W sporcie w pierwszym rzędzie oczekuje się egzekwowania w takich wypadkach odpowiedzialności sportowej i dyscyplinarnej. Do niedawna w Polsce nie sięgano tu do instrumentów prawa karnego, gdyż bardzo ograniczona była możliwość kwalifikowania zachowań korupcyjnych w sporcie do grupy tradycyjnie ujętych przestępstw tzw. łapownictwa, płatnej protekcji czy oszustwa. Z tego powodu, względnie z uwagi na trudności natury dowodowej, stosunkowo nieliczne próby egzekwowania odpowiedzialności karnej kończyły się na ogół umorzeniem postępowania. Ograniczano się więc na ogół do stosowania sankcji sportowych, zarówno wobec osób fizycznych, jak i wobec klubów uwikłanych w praktyki korupcyjne, oraz do egzekwowania z tego tytułu odpowiedzialności dyscyplinarnej. Zwiększone ostatnio rozmiary zjawiska korupcji w sporcie skłaniają od egzekwowania z tego tytułu również odpowiedzialności karnej. Służy temu stworzenie w polskim kodeksie

⁷⁴ www.wikipedia.pl

karnym specjalnego typu przestępstwa tzw. *korupcji sportowej* , ujętego w art. 296 b , umieszczonym w rozdziale XXXVI kodeksu, zatytułowanym: „Przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu”. Do aktualnie obowiązującego kodeksu karnego , uchwalonego Ustawą z dnia 6 czerwca 1997 roku⁷⁵, obowiązującego od dnia 1 września 1998 roku, przepis ten został wprowadzony „Ustawą z dnia 13 czerwca 2003 roku o zmianie ustawy kodeks karny oraz niektórych innych ustaw”⁷⁶, i obowiązuje od dnia 1 lipca 2003 roku. Przepis ten brzmi następująco:

„§ 1. Kto, organizując profesjonalne zawody sportowe lub w nich uczestnicząc, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę w zamian za nieuczciwe zachowanie, mogące mieć wpływ na wynik tych zawodów, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto w wypadkach określonych w § 1 udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej lub osobistej.

§ 3. W wypadkach mniejszej wagi sprawca czynu określonego w § 1 lub 2 podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

*§ 4. Nie podlega karze sprawca przestępstwa określonego w § 2 albo 3 w związku z § 2, jeżeli korzyść majątkowa lub osobista albo ich obietnica zostały przyjęte, a sprawca zawiadomił o tym fakcie organ powołany do ścigania przestępstw i ujawnił wszystkie istotne okoliczności przestępstwa, zanim organ ten o nim się dowiedział”.*⁷⁷

Wprowadzenie typu przestępstwa korupcji sportowej umożliwia obecnie egzekwowanie odpowiedzialności karnej w pożądanym , szerszym zakresie co ogranicza w dużym stopniu uniknięcie odpowiedzialności przez sprawców. Przede wszystkim dlatego, iż szerzej ujęto kategorie osób podlegających na tej podstawie odpowiedzialności karnej. Podlegają jej osoby, które „organizując profesjonalne zawody sportowe lub w nich uczestnicząc” przyjmują korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę w zamian za nieuczciwe zachowanie, mogące mieć wpływ na wynik tych zawodów, względnie osoby, które takim podmiotom udzielają albo obiecują udzielić korzyść majątkową lub osobistą. Stosunkowo krótki okres obowiązywania omówionej regulacji nie pozwala jeszcze na pełne zweryfikowanie jej poprawności i przydatności, jednak z całą pewnością jest jedną z głównych dróg ograniczenia i zwalczania korupcji⁷⁸.

⁷⁵ Dz. U. .Nr 88, poz. 553 ze zmianami.

⁷⁶ Dz. U. Nr 111, poz. 1061

⁷⁷ Szwarc A. J. , Karalność korupcji sportowej, „Sport wyczynowy”, op. cit. , s. 7-8

⁷⁸ Tamże, s. 12 – 15

Etyczna analiza korupcji sportowej skłania do stwierdzenia, iż oczywistym powinien być fakt przestrzegania przez uczestników aktywności sportowej reguł gry, zachowania samokontroli oraz skromności po odniesieniu zwycięstwa. Podporządkowanie normom etycznym jest z całą pewnością szansą dla sportu stania się cywilizowaną i uczciwą formą międzyludzkiej rywalizacji co w konsekwencji wpłynie na ograniczenie korupcji. Zachowania korupcyjne łamią elementarny porządek moralny, a jednym z jej skutków jest obniżenie standardów etycznych oraz zanik społecznego zaufania. Fundamentem zaufania jest moralność, wspólnie wyznawane zasady, będące swoistymi drogowskazami dzięki którym, wiemy w jaki sposób postąpić w sytuacjach moralnie wątpliwych. Dzisiejszy sport wymaga uzdrawiającego dopełnienia i wsparcia ze strony etyki. Należy więc prowadzić do wytyczenia w sposób wiarygodny wzorców dla moralnych zachowań ludzi sportu, a właściwie ich notorycznego przyswajania, jako że wzorce te istnieją już od dawna a nie są tylko należycie przyjmowane. Zachowania korupcyjne w sporcie prowadzi ponadto do traktowania człowieka jako przedmiotu. Stanowi to naruszenie fundamentalnych zasad moralnych. Konsekwencją uprzedmiotowienia sportowców, terenów, menadżerów, lekarzy i personelu stało się zjawisko handlu sportem i zawodnikiem. Odzwierciedla się to w sprzedaży i kupnie danej imprezy, wizerunku klubu, znaków, symboli a także miejsc reklamowych⁷⁹.

Jednym ze sposobów ograniczenia korupcji i jej skutków wywoływanych w życiu społecznym jest kształtowanie odpowiednich postaw. Korupcja w sporcie stanowi jedną z najpoważniejszych przyczyn kryzysu moralnego i może być zapowiedzią prawdopodobnego upadku sportu w kontekście przeciwieństw wobec olimpijskich ideałów „czystego” sportu opartego na zasadach *fair play*. Aby walczyć z tą negatywną wizją w wielu krajach również w Polsce, powstają stowarzyszenia na rzecz walki z korupcją. W 2000 roku rozpoczął swoją działalność Program Przeciw Korupcji. Inicjatywa ta była wspierana przez Fundację Forda, Open Society Institute oraz Bank Światowy. Program swoją działalność opierał na szerokiej kampanii informacyjnej, której głównym hasłem było: „Korupcja? Nie musisz dawać, nie musisz brać w tym udziału”. Zabiegano ponadto o wprowadzenie tematu korupcji do zajęć szkolnych oraz wydawano szereg ulotek, broszur i poradników poruszających ten temat. Pedagodzy na przestrzeni lat największe nadzieje pokładają w wychowaniu moralnym dzieci i młodzieży poprzez sport. Istotne jest wprowadzanie odpowiednich wartości etycznych już od najmłodszych lat. Bardzo ważna

⁷⁹ Kazimierzczak M. , Etyczna ocena korupcji w sporcie. op. cit. , s. 87 - 102

rolę spełnia tu trener. Przekazywane przez niego zasady postępowania powinny być indywidualnie dostosowane do poziomu moralnego i wiedzy, jaką posiada jego zawodnik. Normy preferowane w rodzinie, grupie rówieśniczej, w szkole, a także w społeczności lokalnej wpływają na postawy moralne zawodnika⁸⁰.

W. Lipoński podkreśla, iż zjawisko relatywizacji podstawowych wartości moralnych, podporządkowanie ich regułom komercjalizacji i dążenie do medialnego sukcesu za wszelką cenę dotyczy nie tylko sportu. Natomiast wszyscy, którzy przyczyniają się do komercjalizacji sportu olimpijskiego oraz do wypaczenia jego idei w środkach masowego przekazu mają równocześnie usta pełne idealizmu. Zdaniem autora „głębsza myśl humanistyczna przebija się do ośrodków decyzyjnych sportu olimpijskiego z ogromnymi oporami (...) zupełnie za to nie dociera do mass mediów, które w swej pogoni za sensacją i schlebaniem masowemu odbiorcy zrezygnowały z najistotniejszych prób humanizacji sportu⁸¹.

Kształtowanie więc postaw wobec korupcji, jest procesem długotrwałym. Biorą w nim udział wszyscy tworzący środowisko wychowawcze: trenerzy, działacze, sędziowie, lekarze, dziennikarze i zawodnicy. Postawy wpływają na zachowania a także kształtują kontakty społeczne i stanowią część osobowości danego człowieka. Zmiana postawy zmierzająca do oczyszczenia sportu z korupcji zależy od następujących czynników:

- informacji dotyczącej obiektu postawy,
- miejsca danej postawy w strukturze psychicznej jednostki,
- jakość komunikatu, a w szczególności jego dostosowania do określonej struktury postawy zależnej od jej podłoża motywacyjnego,
- źródła podającego informację o obiekcie postawy ocenianego ze względu na jego kompetencje i wiarygodność,
- umiejętności wykorzystania wpływu grupy to znaczy uzyskania poparcia społecznego dla proponowanej zmiany⁸².

Wśród metod kształtowania postaw wobec korupcji, na pierwszym miejscu postawić należy przykład osobisty trenera. Uczestnictwo w sporcie wyzwala wielkie emocje, które mogą zaburzać zachowania etyczne zwłaszcza wśród młodych sportowców. Trener jako osoba dojrzała może poprzez swoje zachowanie pomagać w wyborze właściwego postępowania. Szczególnie odpowiedzialną i trudną rolą jest praca z grupami

⁸⁰ Biniakiewicz B. , Kształtowanie postaw wobec korupcji w sporcie, W: Korupcja w sporcie, Poznań, s. 127 - 133

⁸¹ Lipoński W. , Platon a puszka Coca-Coli, „Sport Wyczynowy”, miesięcznik, nr 7-8, s. 18 - 25

⁸² Janowski A. , Psychologia społeczna zachowania wychowawcze, Wrocław 1980, s. 195 – 201

młodzików i juniorów, gdzie nadmierna materializacja sportu utrudnia lub całkowicie uniemożliwia jakąkolwiek pracę wychowawczą. Każdy młody człowiek potrzebuje wsparcia aby kontrolować własne czyny aby nie szukać postępowania w negatywnym postępowaniu innych. Konsekwentne wyróżnianie czynów dobrych a napiętnowanie złych jest warunkiem oddziaływań wychowawczych, których celem jest budzenie autorefleksji oraz samokontrola⁸³.

Rozważając instrumenty zapobiegania i zwalczania korupcji w sporcie, należy przede wszystkim poddać analizie te elementy, które dotyczą zapobiegania występowaniu zjawisk korupcyjnych. Wynika to z faktu, iż sfera zwalczania korupcji dotyczy głównie zjawisk, które już wystąpiły, niemniej jednak również samo zwalczanie można traktować jako element polityki zawierającej działania o charakterze prewencyjnym. Szeroka dyskusja nad problematyką zwalczania zjawiska korupcji w sporcie opiera się głównie na sferze sankcji, które grożą za udowodnienie przypadku zachowania o charakterze korupcyjnym. Brak jest natomiast szerszej dyskusji na temat rodzaju instrumentów jakie należałoby wprowadzić aby zapobiegać powstaniu zjawisk korupcyjnych – tym samym zmniejszyć ryzyko tych zjawisk. Zdefiniowanie oraz wybór instrumentów stanowi zadanie niezwykle trudne. Stopień trudności determinuje rola sportu w obecnych czasach, gdzie sport stał się odrębną gałęzią gospodarki, a wokół niego skupione są duże grupy inwestorów. Podstawową sferą poszukiwania instrumentów zapobiegających powstawaniu korupcji sportowej są wewnętrzne uregulowania organizacji sportowych dotyczące odpowiednich procedur wyboru składu sędziowskiego i kontroli przebiegu rywalizacji sportowej. Przedstawić można je następująco: 1) Najskuteczniejszym przeciwdziałaniem zjawiskom korupcji jest nieuchronność kary, co przenosi element prewencyjny z płaszczyzny regulacji przeciwdziałających korupcji na płaszczyznę wykrywania i egzekucji odpowiedzialności. W sytuacji gdy praktycznie całkowite wyeliminowanie zjawisk korupcyjnych nie jest możliwe (np. zakłady bukmacherskie) wyżej wymieniony element stanowi najistotniejszy instrument walki z korupcją.

2) Kolejną a zarazem jedną z najbardziej postulowanych metod jest ponadto bieżąca kontrola przebiegu zawodów sportowych, szczególnie w grach zespołowych. Objawiałoby się to tym, iż możliwa byłaby kontrola i weryfikacja decyzji za pomocą zapisu audiowizualnego już podczas samych rozgrywek. Oczywiście rozwiązanie to byłoby przeznaczone jedynie do niektórych, najbardziej trudnych decyzji np. podyktowanie rzutu

⁸³ Biniakiewicz B., Kształtowanie postaw wobec korupcji w sporcie, op. cit. s.137

karnego. Zmianę tą należałoby jednak wprowadzać stopniowo aby nie odbiło się to ze szkodą dla samej rywalizacji odsuwając ją na dalszy plan. Należy również pamiętać aby kontrola pracy arbitrow nie wpływała na dynamizm gry , który zwykle cechuje rywalizację sportowa , decydując o jej atrakcyjności.

3) Kolejnym postulowanym rozwiązaniem jest wprowadzenie zawodowej kadry arbitrow sportowych. Pojawia się jednak pytanie o pokrycie kosztów ich pracy oraz na kim ciążyłaby taka odpowiedzialność. Ponadto z całą pewnością nie każda dyscyplina nadaje się do tego aby wprowadzić tego rodzaju rozwiązania.

Ukazane powyżej przykłady instrumentów ograniczających korupcję a także ich dobre i złe strony pokazują, iż w najbliższych latach nie należy oczekiwać kompleksowych rozwiązań. Czasochłonne będzie również przygotowanie odpowiednich regulacji, które miałyby instrumenty zaimplementować do rywalizacji sportowej. Korupcja czy też łapownictwo, należą do kategorii przewinień dyscyplinarnych określanych również mianem deliktów dyscyplinarnych. Korupcja jest więc jednym z rodzajów naruszenia reguł szeroko rozumianego współzawodnictwa sportowego. Jest to oczywiście naruszenie reguł o dużym, jeśli nie największym obok dopingu ciężarze gatunkowym⁸⁴.

Problem walki z korupcją został dostrzeżony przez najwyższe władze sportowe, które wprowadziły określone regulację. Z racji, iż zjawisko korupcji oraz jej zwalczanie zostało w sposób najbardziej obszerny odniesione do piłki nożnej, skupić należy się więc na instytucji FIFA, która kształtuje światową piłkę nożną. Obecnie obowiązujący kodeks dyscyplinarny FIFA został przyjęty przez Komitet Wykonawczy w dniu 15 września 2006 r. , obejmuje on swym zakresem nie tylko korupcję, ale także całą sferę odpowiedzialności dyscyplinarnej i reguluje następstwa naruszenia regulacji. Postanowienia Kodeksu odnoszą się do każdego meczu i imprezy organizowanej pod auspicjami FIFA. Przyjęto jednak zasadę, iż odpowiedzialność za naruszenie nie jest uzależniona od stopnia winy, tzn. sankcjonowane są zachowania umyślne, nieumyślne oraz będące następstwem szeroko pojętego niedbalstwa. Warto również wspomnieć, iż zakresem odpowiedzialności objęci są wszyscy uczestniczący w naruszeniu Kodeksu Dyscyplinarnego. Kodeks rozróżnia system kar właściwy dla osób prawnych (kluby i stowarzyszenia) oraz dla osób fizycznych (zawodników i sędziów). Jako kary wspólne przewidziano: ostrzeżenie, nagane, grzywnę oraz zwrot narody czy tytułu. Samemu zjawisku korupcji poświęcony jest art. 62 Kodeksu Dyscyplinarnego , który stanowi, że każdy kto oferuje, obiecuje lub daje nieuzasadnioną

⁸⁴ Głowacki M. Zawłocki R. , op. cit. s. 144 – 146

korzyść urzędnikowi lub przedstawicielowi FIFA, urzędnikowi meczowemu, graczowi lub innemu urzędnikowi w imieniu własnym lub osoby trzeciej, w celu skłonienia jej do naruszenia regulacji FIFA podlega:

- karze grzywny w wysokości nie niższej niż 10 000 CHF,
- zakazowi uczestnictwa w jakiegokolwiek działalności związanej z futbolem,
- zakazowi wstępu na stadion.

Decyzje dyscyplinarne w związku z dopuszczeniem się czynów korupcyjnych podejmowane są przez Komisję Dyscyplinarną FIFA, z uwagi na wysokość sankcji, jaką zagrożone jest dopuszczenie się czynu o charakterze korupcyjnym⁸⁵.

Najwyższy organ władzy piłkarskiej w Europie UEFA również przygotował stosowne regulacje w walce i ograniczaniu korupcji. Art. 5 Regulacji nakłada na stowarzyszenia, kluby, oraz ich graczy, działaczy i członków, obowiązek przestrzegania zasad lojalności, uczciwości i współzawodnictwa sportowego. Naruszenie tych szeroko rozumianych reguł jest podstawą odpowiedzialności dyscyplinarnej. Oprócz sankcji UEFA może także orzec przepadek lub konfiskatę korzyści, która została uzyskana w wyniku pogwałcenia reguł UEFA. Organami postępowania dyscyplinarnego są: Organ Kontroli i Dyscypliny oraz Organ Apelacyjny. Orzeczenia⁸⁶.

Rozważania nad stosownymi regulacjami w walce z korupcją zamykają organizacyjne instrumenty antykorupcyjne na przykładzie Polskiego Związku Piłki Nożnej. Analiza tego zagadnienia uzasadniają dwie przyczyny. Formalna – rozwiązania organizacyjne stosowane w PZPN odnośnie walki z korupcją są często wykorzystywane w innych dyscyplinach przez odpowiednie związki sportowe. Faktyczna – paradoksalnie to właśnie w polskiej piłce zjawisko korupcji nastąpiło w największym nasileniu i skali. Wśród organizacyjnych instrumentów walki z korupcją w sporcie należy wskazać na instrumenty o charakterze prawnym i pozaprawnym. Działania pozaprawne sprowadzają się do pozytywnego kształtowania świadomości uczestników zawodów piłkarskich. Najczęściej polegają na różnego rodzaju akcjach informacyjnych PZPN. Ponadto organizowane są turnieje dla młodzieży pod hasłami antykorupcyjnymi. Rozważany aspekt korupcji jest niezwykle doniosły gdyż wśród uczestników zawodów piłkarskich zaobserwować można swoistą obojętność aksjologiczną w stosunku do korupcji. Dla wielu osób korupcja nie była szczególnym złem, lecz jednym z wręcz naturalnych i powszechnych zjawisk towarzyszących futbolowi. Dowodem dobitnie ukazującym tą

⁸⁵ Głowacki M., Zawłocki R., Tamże s. 146 – 150.

⁸⁶ Tamże, s. 150 – 152

sytuację jest fakt, iż mieliśmy do czynienia z całkowitym brakiem odpowiedniej reakcji środowiska piłkarskiego na to co się działo w polskiej piłce. Instrumenty prawne natomiast można podzielić na dwie grupy: dyscyplinarne oraz pozadyscyplinarne. Istotą pierwszej grupy jest stosowanie odpowiedzialności dyscyplinarnej, z reguły sprowadzającej się do wymierzenia określonej dolegliwości organizacyjnej. Natomiast grupa pozadyscyplinarna ma charakter administracyjno – organizacyjny. Sprowadza się do odpowiedniego modelowania funkcjonowania związku w sposób eliminujący lub ograniczający zjawisko korupcji. Wszystkie przepisy podobnie jak w FIFA i UEFA Polski Związek Piłki Nożnej posiada zebrane w Regulaminie Dyscyplinarnym PZPN. Jednak już pobieżna analiza instrumentów zwalczania korupcji pozwala wskazać zasadniczy problem w postaci niezrozumiałych konstrukcji oraz niejasnej wzajemnej relacji. Ponadto przepisy nie opierają się na klasycznej konstrukcji prawnej dotyczącej korupcji, posłużono się językiem potocznym, który nazwać można piłkarskim żargonem. Pozwala to zrozumieć w jakimś stopniu fakt, iż korupcja w piłce nożnej nie była dostatecznie dobrze zwalczana co wielokrotnie zarzuca się jej władzą. Reasumując należy stwierdzić, iż metody walki z korupcją w PZPN wymagają kompleksowej reformy związkowego prawa dyscyplinarnego, co obecnie Związek czyni poprzez powołanie odpowiednich zespołów roboczych⁸⁷.

Ograniczenie korupcji z całą pewnością będzie również możliwe dzięki zacieśnieniu współpracy międzynarodowej w tej dziedzinie. Zwrócić należy uwagę, że w tym kontekście na płaszczyźnie międzynarodowej w politykę antykorupcyjną w dziedzinie sportu angażuje się Unia Europejska i międzynarodowe organizacje pozarządowe. Opierając się na art. 29 Traktatu o Unii Europejskiej, wymieniającym korupcję jako jedno z przestępstw wymagających współpracy w ramach tzw. trzeciego filara UE, Komisja Europejska prowadzi politykę antykorupcyjną zarówno w sektorze publicznym jak i prywatnym. Oczekiwać można zatem, iż podobnie jak w przypadku zwalczania dopingu, w ramach polityki antykorupcyjnej w sporcie Komisja Europejska działać będzie uzupełniająco i wspierająco⁸⁸.

⁸⁷ Głowacki M. , Zawłocki R. , Tamże, s.153 – 174

⁸⁸ Kędzior M. , W: Korupcja w sporcie, Poznań 2008, s. 197 – 198

3. Studium przypadku - Korupcja w sporcie na przykładzie afery „Fryzjera”.

3.1. Biografia „Fryzjera”

Patologię korupcji w sporcie można zrozumieć powołując się na konkretny przykład. Największa afera korupcyjna, która pojawiła się w polskim sporcie miała miejsce w piłce nożnej. Pokazała zjawisko patologii społecznej jaka miała miejsce w tej dyscyplinie sportowej na przestrzeni wielu lat. Proces rozliczenia skorumpowanych działaczy piłki nożnej rozpoczął się w 2003 roku. Zapoczątkowała go najgłośniejsza "afera" zwana od pseudonimu jednego ze skorumpowanych działaczy Ryszarda F. „Aferą Fryzjera”.

Ryszard Forbrich urodził się w 1947 roku, we Wronkach. Jest z zawodu fryzjerem i prowadził własny zakład fryzjerski (stąd jego pseudonim). Karierę działacza sportowego rozpoczął w Olimpii Poznań, wówczas prezesem tego klubu był Edmund Sikora. W 1990 działał w mało znanym zespole LZS Czarni Wróblewo. W 1991 roku podpisał umowę patronacką pomiędzy klubem z Wróblewa a Fabryką Kuchni „Wromet” we Wronkach. Pierwszym znaczącym sukcesem Forbricha było połączenie 21 czerwca 1992 roku Błękitnych Wronki z Czarnymi Wróblewo. W taki właśnie sposób powstał znany polski klub Amica Wronki, z którym związany był do roku 2000. Ponadto w tym czasie był również delegatem okręgu piłkarskiego w Wielkopolskim Związku Piłki Nożnej. Okres pracy z Amice „fryzjer” z całą pewnością może zaliczyć do udanych. Na początku jako kierownik drużyny a później jej menedżer bardzo szybko doprowadził do awansu drużyny do pierwszej ligi. W ciągu dziesięciu lat klub z Wronek trzykrotnie zwyciężał w latach 1998, 1999 i 2000 rozgrywki o Puchar Polski i dwukrotnie w 1998 i 1999 zdobył Superpuchar Polski. Taki obraz „fryzjera” znali prawie wszyscy. Był uznawany za dobrego działacza i menadżera. Miał on jednak drugą twarz. Stał się jednym z głównych podejrzanych w największej w historii polskiego futbolu aferze korupcyjnej. Prokuratura Okręgowa we Wrocławiu prowadząca sprawę podejrzewa go o ustawianie meczów w pierwszej, drugiej oraz trzeciej lidze. Jest autorem również słynnej „listy fryzjera”. Opublikowana w Przeglądzie Sportowym zawierała dossier skorumpowanych sędziów działających w polskiej piłce⁸⁹.

⁸⁹ www.wikipedia.pl

3.2. Charakterystyka sprawy

Według prokuratorów Ryszard F. stworzył grupę, którą można określić jako zorganizowaną. Mechanizmy jej działania wyglądały następująco: „ Ryszard F. wyszukiwał arbitrow zczynajacych karier sędziowską. Kierujac „kariera” tych sędziów, zapewniał im awans na jej kolejnych szczeblach. Instrumentem do „kreowania” tych karier były noty sędziowskie wystawiane przez obserwatorów. Oceny te były bardzo istotne dla sędziów, gdyż nawet jedna niska nota mogła spowodować degradację do niższej klasy rozgrywek. Za pomocą tego instrumentu Ryszard F. uzależnił od siebie bardzo dużo sędziów. Sędziowie, którzy z uwagi na wiek kończyli karierę, zaczynali pełnić funkcję obserwatora. Za pomocą tych osób F. mógł z kolei wpływać na czynnych sędziów, w tym także tych, którzy dopiero rozpoczynali karierę. Z ustaleń wynika, iż w części przypadków początkujący sędziowie nie mogli odmówić Ryszardowi F. „współpracy”, bowiem jego faktyczne wpływy mogły spowodować ich degradację do niższych klas rozgrywek. Zgoda na działalność w grupie F. powodowała niemalże zupełne od niego uzależnienie”⁹⁰. F. zatrzymany został w czerwcu 2006 roku. Od tego czasu przebywał bez przerw w areszcie. Na wolność wyszedł 28 marca 2008 roku. Proces toczył się przed wrocławskim sądem.

Na ławie oskarżonych oprócz „fryzjera” zasiedli Jacek M. – 39 lat, były prezes Arki Gdynia, wykształcenie wyższe, postawiono mu 42 zarzuty; Marian D. – 59 lat, były szef kolegium sędziów śląskiego PZPN, pracownik hurtowni, postawiono mu 10 zarzutów; Grzegorz G. – 53 lata, były członek zarządu Arki Gdynia, ekonomista, postawiono 37 zarzutów. W sumie na ławie oskarżonych zasiada 17 osób. Wszyscy oprócz Ryszarda F. odpowiadają z „wolnej stopy”⁹¹. Główna postać afery, jak sam mówi nazywany był w środowisku piłkarskim nie „fryzjerem” a „ojcem” , przydomek związany z jego wyuczonym zawodem przyznali mu dziennikarze⁹². Sprawa sądowa rozpoczęła się 14 grudnia 2007 roku. Główny oskarżony F. chciał przyznać się do winy, zgodził się na dwa lata więzienia, jednak prokuratorzy odrzucili warunki jego adwokatów. Grozi mu pięć lat. Dokładnie tuż przed procesem jego adwokaci niespodziewanie zaproponowali prokuratorom, że ich klient przyzna się do winy i podda karze: „Pan F. byłby gotowy przyznać się do znacznej części zarzutów, zaproponowaliśmy prokuratorom kompromis, wnosiliśmy o dwa lata więzienia, ale prokuratorzy odrzucili ofertę(...)”⁹³ tłumaczył

⁹⁰ Woldan P. red. „Angora”, tygodnik, nr 3, 20 stycznia 2008, s. 34

⁹¹ Tamże, s. 34

⁹² Szumski A. red. „Słowo sportowe”, tygodnik, nr 52-53/836-837, grudzień 2007, s. 13

⁹³ Tamże, s. 14

adwokat. Słowa te potwierdza jeden z dwóch głównych prokuratorów prowadzących śledztwo: „Adwokaci Ryszarda F. rzeczywiście zaproponowali, że przyzna się on do winy, ale propozycja kary dla niego nie została przez nas przyjęta”⁹⁴.

W trzecim dniu od rozpoczęcia procesu wszyscy mogli wysłuchać zeznań głównych oskarżonych: „fryzjera” oraz byłego prezesa Arki Gdynia Jacka M. Na salę sądową wchodził uśmiechnięty i rozbawiony. Często pozdrawiał uśmiechem innych oskarżonych a także dziennikarzy sportowych zgromadzonych na sali sądowej. Obwisła skóra na policzkach świadczyła o tym, że musiał w areszcie (w którym przebywa od czerwca 2006 roku) zgubić wiele kilogramów⁹⁵. Gdy przemawiał na sali sądowej słuchano go z wielką uwagą. Mówił bardzo zdecydowanie. „Fryzjer” często zbaczał z tematu, próbował manipulować prokuratorami oraz sędzią prowadzącym rozprawę. Gdy ten spytał go czy dawał Jackowi M. numery do sędziów, odparł „No, dawałem” „Do jakich” – docieka sędzia, „Nie pamiętam chyba do tych do których miałem” – odpowiedział F. Poczym sędzia stwierdził, że w Polsce nie ma sędziego do którego F. nie miałby numeru telefonu – wywołało to śmiech i poruszenie na Sali⁹⁶. Sędzia pytał oskarżonego o wiele szczegółów, znajomości z sędziami i obserwatorami. Jednak kluczowym momentem było pytanie czy przyznaje się do stawianych zarzutów odpowiedział: „Ja by się przyznał do wszystkiego. Życia zostało mi mało, ale nie mogę się przyznać do zdarzeń, w których nie brałem udziału”⁹⁷. Przez cały proces F. starał się marginalizować swoją rolę w korupcyjnym procederze: „Zrobiono ze mnie kozła ofiarnego, jestem ofiarą własnej głupoty polegającej na pomocy innym”⁹⁸. Jak sam mówi odbierał tylko telefony od osób potrzebujących pomocy. Chodziło o dogadanie się z sędzią i obserwatorem, od których tak naprawdę wszystko zależało. Jedną z takich spraw był mecz pomiędzy Arką Gdynia a Zagłębiem Sosnowiec. Proceder ustawiania meczy w większości przypadków wyglądał tak samo. Mecz odbył się 3 września 2004 roku. Było to bardzo ważne spotkanie ponieważ grano o mistrzostwo II ligi. Mecz prowadził Zbigniew R., który zadzwonił do F. ponieważ bardzo bał się obserwatora PZPN Krzysztofa W. „Fryzjer” bardzo lubił sędziego R. jak sam mówi „często dzwoniłem po obserwatorach, żeby dawali mi dobre noty”⁹⁹. Spełniając prośbę F. zadzwonił do Krzysztofa W. z prośbą o „ojcowskie” potraktowanie sędziego R.

⁹⁴ Tamże, s. 14

⁹⁵ Woldan P. red., „Angora”, tygodnik, nr 2, 13 stycznia 2008, s. 34

⁹⁶ Szumski A. red., „Słowo Sportowe”, op. cit., s. 13

⁹⁷ Tamże, s. 13

⁹⁸ Tamże, s. 13

⁹⁹ Woldan P. red., „Angora”, tygodnik, nr 3, 20 stycznia 2008, s. 34

Obserwator powiedział natomiast, że są naciski z Zagłębia i trzeba sędziować zgodnie z prawem. Zarówno do sędziego jak i do obserwatora dzwoniło wtedy z Sosnowca i Gdyni. Zwyciężyć w meczu miała Arka. Do przerwy był remis 1:1. W przerwie spotkania do „Fryzjera” zadzwonił Wojciech W. trener z Gdyni prosząc o interwencję u sędziego R. „Fryzjer” wykonał ten telefon. Po przerwie Arka wygrała 2:1 po bramce z rzutu karnego. Trener Wojciech W. obiecał osiem tysięcy złotych sędziemu R. jednak nie do końca wywiązał się z umowy- wręczył tylko siedem. Sędzia R. dostał średnią notę od obserwatora. Wersję tą przedstawił oskarżony „Fryzjer”. Po sprawdzeniu bilingów jednak okazało się, że to „Fryzjer” jak pierwszy dzwonił do sędziego R. a nie odwrotnie jak zeznał. On też miał przekazać pieniężną propozycję Arki. W toku śledztwa wykazano ponadto, że również Zagłębie starało się pozyskać przychylność sędziego i obserwatora. Byli oni jednak za słabi; jak zeznał obrazowo obserwator Krzysztof W. po rozmowie z Zagłębiem „nie ten wagon, nie ta kwiaciarnia”¹⁰⁰. Na przychylność sędziego R. Sosnowiec również nie mógł liczyć ponieważ złamał żelazną zasadę. Nie wywiązał się z wcześniejszych obietnic finansowych w stosunku do sędziego R. składanych przy okazji innego meczu. Wiadomym więc było, że Arka ten mecz wygra¹⁰¹. Wszystko obracało się wokół pieniędzy. Nie było jednak jednej ustalonej stawki za korzystny wynik. Pod uwagę brano była ranga sędziego oraz meczu, na tej podstawie ustalano kwoty. Dla niektórych sędziów kwoty rzędu tysiąca czy też dwóch były wręcz śmieszne. „Na paluszki i frytki jeszcze mamy”¹⁰² – zwykli odpowiadać. W każdym klubie wyglądało to inaczej. W Arce Gdynia pieniądze przygotowywała asystentka prezesa Anna C. Określone kwoty wkładano wcześniej do kopert, które trafiały do rąk sędziów, obserwatorów i działaczy. W klubie z Gdyni pieniądze na opłacanie sędziów pochodziły głównie ze sprzedaży biletów. Były to na tyle skomplikowane procedury, że musieli o nich wiedzieć zarządzający klubami¹⁰³.

Główny oskarżony Ryszard F. przebywał w areszcie od czerwca 2006 roku. Wielokrotnie składane wnioski o zwolnienie nie przynosiły skutku gdyż istniała obawa mactwa. Jednak gdy przesłuchano już wszystkich świadków F. mógł wyjść na wolność. W dniu 28 marca 2008 konkubina „Fryzjera” przedstawiła we wrocławskim sądzie potwierdzenie wpłaty poręczenia majątkowego w wysokości 30 tysięcy złotych. „Fryzjer” po wyjściu z więzienia był bardzo wzruszony mówił, że „chce jeszcze trochę pożyć jak

¹⁰⁰ Tamże, s.35

¹⁰¹ Tamże, s. 35

¹⁰² Tamże, s. 35

¹⁰³ Woldan P. red. , „Angora”, tygodnik, nr 3, 20 stycznia 2008, s. 35

normalny człowiek”¹⁰⁴. Ironizował: „czy zraziłem się do piłki? Oczywiście ! teraz będę oglądał koszykówkę kobiet”¹⁰⁵. Odbyte 22 miesiące zostaną mu zaliczone na poczet kary. Zwolnienie fryzjera odbyło się podczas kolejnego dnia procesu poświęconego najbardziej skorumpowanemu klubowi jakim była Arka Gdynia. W tym dniu zeznawał już jako świadek Wojciech Wąsikiewicz były trener i dyrektor sportowy klubu. Bardzo szczegółowo opowiadał między innymi o stawkach jakie przekazywał sędziom i obserwatorom. Były to kwoty rzędu około siedmiu tysięcy złotych dla obserwatora oraz dwudziestu, trzydziestu pięciu tysięcy złotych dla sędziego. Stawki ustalali Ryszard F. i Marian D. zwany „rezydentem fryzjera”¹⁰⁶. Parę dni po wyjściu z więzienia „Fryzjer” spotkał się z dawnymi znajomymi z zespołu Czarni Wróblewo gdzie stawiał swoje pierwsze kroki jako działacz. Jednym z ich był prezes Tadeusz Hojan, który nigdy nie krył znajomości z F. - „Przychodziłem do jego zakładu we Wronkach nie tylko po to, aby się strzyc. Przede wszystkim po to, aby poczytać gazety sportowe, których nigdy tam nie brakowało”¹⁰⁷.

3.3. Powiązania z działalnością o charakterze korupcyjnym ludzi świata sportu

Dobitnie ukazuje jak destrukcyjną jest korupcja zamieszczenie w aferę wysokich, często szeroko znanych działaczy klubowych, byłych sportowców. Jedną z osób w stosunku do których wysuwano zarzutu jakoby wiedział o korupcyjnym procederze był Zbigniew Boniek. Przed laty wybitny piłkarz. Znany między innymi z pamiętnego meczu z Belgią i wspaniałych trzech bramek. Gdy mecze były sprzedawane Boniek był prezesem klubu Widzew Łódź. Twierdzi jednak, że o niczym nie wiedział, winę zrzuca na Wojciech S. – jednego z ówczesnych sponsorów¹⁰⁸. Jednym z działaczy piłkarskich, który wypowiadał się w kwestii Bońka był były szef Wydziału Dyscypliny PZPN Michał Tomczak, który ujął całą sprawę następująco: „Jasne, że Zbigniew Boniek musiał wiedzieć o korupcji. Ja uważam, że prawie wszyscy wiedzieli. A już na pewno ci, którzy byli blisko boiska i drużyn. Na tym właśnie polega największe nieszczęście i najbardziej dramatyczny problem - że prawie wszyscy wiedzieli. Oczywiście nie ma to nic wspólnego z tezą, że Boniek wiedział, ile i komu konkretnie płaci Wojciech Sz., bo na to nie mam żadnych dowodów. Ale i tak uważam, że Boniek zabrnął w ślepą uliczkę i rozmienia swój autorytet

¹⁰⁴ Adamczyk J. red. , „Przegląd Sportowy”, dziennik, 28 marca 2008, s. 3

¹⁰⁵ Tamże, s. 3

¹⁰⁶ Szumski A. red. , „Słowo Sportowe”, tygodnik, nr 52-53/836-837, grudzień 2007, s. 12

¹⁰⁷ Sielicka K. red. , „Fakt”, dziennik, 12-13 kwietnia 2008, s. 19

¹⁰⁸ Paś W. red. , „Metro”, dziennik, 17 stycznia 2008, s. 5

na drobne. Jemu się wydawało, że takim związkim, jaki był w przeszłości, będzie mógł zawsze dyrygować lub manipulować. Ale czasy się zmieniają.”¹⁰⁹. Zbigniew Boniek odpowiedział: „Jeśli ktoś chce mnie wrzucić do wiadra z napisem „korupcja” to mu się na pewno nie uda. Papiery są tylko na Wojciecha S. On został zmuszony do tego by płacić sędziom. Tak mi opowiadał a ja mu wierzę. Powtarzam mój klub nie ma z korupcją nic wspólnego. Został złapany jeden człowiek, który w prokuraturze przyznał się, że zapłacił sędziom w czterech czy pięciu nic nieznaczących meczach a później z tym zerwał. Mało tego został zmuszony do płacenia sędziom. Nic o tym nie wiedziałem podobnie jak prezes klubu czy trener”¹¹⁰. Klub Widzew Łódź jest ostatnim polskim klubem grającym w elitarniej Lidze Mistrzów. Swoje kariery zaczynali tam Józef Młynarczyk i Włodzimierz Smolarek, który poruszony zarzutami powiedział „to smutne, nie mogę w to uwierzyć”¹¹¹. Każdy klub narażony był na działanie korupcyjnej maszyny. Wielka historia, wybitni zawodnicy stawali się niczym wobec układów i pieniędzy.

Bardzo dobrze powiązania znanych osób z aferą „fryzjera” opisuje Ryszard Niedziela, były prezes Odry Opole, który ma na koncie kupno kilkudziesięciu meczów. Skupia się on na kolejnej osobie dla wielu najbardziej kontrowersyjnej i do dziś jednoznacznie nie ocenionej Michale Listkiewiczu Prezesie PZPN. Według Niedzieli Listkiewicz wiedział o wszystkim. Niedziela wielokrotnie wysyłał swojego współpracownika do PZPN. Prosił on aby przysłani zostali odpowiedni sędziowie. Prezes Listkiewicz obiecał pomoc. „Mimo, że przysłani zostali sędziowie przy, których można „normalnie grać” przegrywaliśmy finansowo”¹¹² twierdzi Niedziela. Według niego w PZPN przymykano oczy na wszystko co się działo. Wielu sędziów składających zeznania we wrocławskim sądzie sugerowało, iż F. musiał mieć dojścia do szczytów władz w PZPN. Twierdzili, że nie było przed nim jakichkolwiek tajemnic. Ich podejrzenia brały się choćby stąd, że F. znał teoretycznie tajną, listę obsad sędziowskich na poszczególne mecze. W swoich wyjaśnieniach oskarżony zapewniał, że owszem znał ją ale tylko od znajomych sędziów. Zeznał ponadto, że przed laty Michał Listkiewicz miał przyjmować „prezenty” od prezesa znanego niegdyś klubu Sokół Pniewy. Prezes komentując ten fakt powiedział: „Humor i satyra, przypominam, że to dzięki mnie „Fryzjer” stał się w PZPN persona non grata”¹¹³. Reasumując należy podkreślić słowa cytowanego Ryszarda

¹⁰⁹ Michnik A. red. , „Gazeta Wyborcza”, dziennik, 27 grudnia 2007, s. 36

¹¹⁰ Tamże, s. 36

¹¹¹ Paś W. red. „Metro”, op. cit. , s. 5

¹¹² Jastrzębowski S. red. , „Super Express”, dziennik, 29 stycznia 2008, s. 21

¹¹³ Fonfara P. red. , „Polska Głos Wielkopolski”, tygodnik, 15 lutego 2008, s. 15

Niedzieli, iż żaden klub od 2001 roku przez kilka kolejnych lat nie wywalczył awansu do pierwszej ligi na boisku ! Również zawodnicy nie pozostali bez winy. Niezbyt przychylnie wypowiada się Niedziela również o nich: „ Swoje kluby mieli gdzieś, dziś tu jutro tam, zero sentymentów a kasa płynie”¹¹⁴.

Szansa na rozwiązanie kryzysowej sytuacji w PZPN pojawiła się podczas Zjazdu Związku, który odbył się w lutym 2008 roku. Po dotychczasowych degradacjach (Zagłębie Sosnowiec, Widzew Łódź, Zagłębie Lubin) wszyscy spodziewali się jasnego stanowiska związku i oczyszczenia jego struktur. Tak jednak się nie stało. Zjazd przypominał raczej kabaret niż poważne merytoryczne obrady. Wszystko skończyłoby się bez echa gdyby nie wniosek kilku klubów ekstraklasy by orzekane kary potrzymać ale zastosować dziesięcioletnie moratorium. Za abolicją była zdecydowana większość Sali. Prezes Listkiewicz tak komentował sytuację: „jeśli tak dalej będziemy degradować, to w lidze zagra Heko Czerwno”¹¹⁵ (liga okręgowa). W kuluarach jej sens uzasadniali również Zbigniew Boniek i Antoni Piechniczek. Na początku przegłosowano, że statut w sprawie terminów nie obowiązują. Za abolicją były Cracovia, Jagiellonia, Korona, Lech, ŁKS, Odra Wodzisław, Widzew, Lubin oraz Belchatów. Znaleźli się również i tacy, dla których walka z korupcją nie była tylko pustym sloganem. Zalicza się do nich dyrektor Polonii Warszawa Tadeusz Czerwiński. Komentując wydarzenia podczas zjazdu powiedział: „to, co tu obserwujemy, to skandal, to kompletny brak zasad”¹¹⁶. Debatowanie klubów zamieszanych w korupcję na temat zniesienia kar to jak referendum w sprawie amnestii w więzieniu. PZPN po tym zjeździe udowodniło w zasadzie, że przegłosować można wszystko. Głośne komentarze, pokazy siły związku okazały się czczym gadaniem. To wszystko delegaci muszą jednak rozstrzygnąć we własnym sumieniu przed kolejnym zjazdem¹¹⁷.

3.4. Przykłady korupcji w sporcie

Osobami, które znacząco wpływały na kształt korupcji polskiej piłce nożnej byli sędziowie. I to na nich należy oprzeć wszystkie korupcyjne przypadki. Jak twierdzi cytowany Ryszard Niedziela większość sędziów nie ma moralnego prawa by sędziować.

¹¹⁴ Tamże, s. 21

¹¹⁵ Fonfara P. red. , „Polska Głos Wielkopolski”, tygodnik, 11 lutego 2008, s. 41

¹¹⁶ Tamże, s. 41

¹¹⁷ Tamże, s. 41

Byli bezczelni, wulgarni i bez skrupułów¹¹⁸. Ich praca wyglądało wciąż tak samo. Za pieniądze „drukowali” mecze. Często z różnym skutkiem. Po jednym z meczów arbiter na przykład wykrzyczał „pomagałem wam jak mogłem, co ja miałem zrobić? włożyć buty piłkarskie i gola wam strzelić?”¹¹⁹. Za swoje działanie większość sędziów trafiła już do więzienia podobna większość wyszła za kaucją jednak nigdy już nie wezmą gwizdka do ręki. Jednym z takich sędziów był 35-letni Marek M. Zatrzymany koło Ciechanowa. Usłyszał cztery zarzuty. Dwa z nich dotyczą złożenia obietnicy przyjęcia łapówek przed meczami Górnika Polkowice w pierwszej lidze. 27 września 2003 Marek M. miał przyjąć 20 tysięcy złotych przed meczem polkowiczanie z wspomnianym Widzewem Łódź. Podobną propozycję miał przyjąć przed meczem Górnika z Lechem Poznań (8 listopada 2003)¹²⁰.

Ważną postacią nazywaną „rezydentem fryzjera na Dolnym Śląsku”¹²¹ był Marek Dardas. Na początku sędzia później obserwator PZPN. Przez wiele osób oceniany jest jako jeden z historycznych członków świata korupcyjnego. Jeszcze przed tym gdy organy ścigania zainteresowały się „afetą fryzjera” mógłby on według jednego z działaczy z Dolnego Śląska wiele powiedzieć o świecie pieniędzy i sportu. Obecnie Dardas mieszka w Trzebnicy i prowadzi stację diagnostyczną. Przez wiele lat związany był z miejscowym klubem piłkarskim Polonia gdzie zawodnikom bardzo lubił opowiadać swoje historie z czasów kiedy był sędzią. „Lubiłem jeździć na mecze do Igłopolu Dębica bo zawsze wracałem z nowiutkim kompletem opon”¹²². Swój tysięczny mecz Dardas poprowadził właśnie w Dębicy. W tym mieście sędziował również spotkanie po którym koniec kariery ogłosił wybitny polski piłkarz Leszek Pisz. Był szefem kolegium sędziów. To on decydował gdzie i na jakiej rangi mecz pojedzie sędzia. Jego pozycja osłabła gdy prezesem PZPN został Michał Listkiewicz. Jednak nie zerwał z piłką. Mocno trzymał się we Wrocławiu gdzie odpowiadał za obsadę sędziowską meczów trzecio ligowych. Przyszły zmiany. Dardas został odsunięty od profesjonalnej piłki. I choć nie pełni obecnie żadnej funkcji, bardzo wielu sędziów wspominało o nim w sądzie. Sam zainteresowany oczywiście wszystkiemu zaprzecza. „Nigdy takich rzeczy nie robiłem. W takie rzeczy nie wchodziłem i wszyscy wiedzieli o tym doskonale. To są pomówienia”¹²³. Nigdy też nie

¹¹⁸ Jastrzębowski S. red. , „Super Express”, dziennik, 29 stycznia 2008, s. 21

¹¹⁹ Tamże, s. 21

¹²⁰ Tamże, s. 10

¹²¹ Tamże, s. 12

¹²² Tamże, s. 12

¹²³ Tamże, s. 12

uważał się za „rezydenta fryzjera”: „to bzdury, pierwsze słyszę o czymś takim”¹²⁴. Nie postawiono Dardasowi do tej pory żadnych zarzutów. Rozstrzygnąć wszystkie sprawy może już tylko we własnym sumieniu.

Kolejną postacią piłkarskiego świata silnie związaną z konkretnymi przykładami korupcji był Henryk Klocek, działacz z Gdyni, szef pomorskiego Związku Piłki Nożnej. Uważany za „Księcia Północy”. Oskarżony w procesie Arki Gdynia „Fryzjer” złożył w sądzie następujące obciążające go zeznania: „Przed sezonem 2003/2004 kierownik Arki Wiesław K. i były piłkarz gdynian Janusz Kupcewicz przywieźli mi do Kołobrzegu pieniądze. Nie pamiętam ile. Może 15, może 20, może 25 tysięcy. Na drugi dzień przyjechał po nie Klocek. Tłumaczył, że nie wypadało mu brać koperty od „swojego” klubu”¹²⁵ - tłumaczył „Fryzjer”, mając na myśli Arkę. Nazwisko Klocka pojawia się także w zarzutach wobec sędziego Mariusza R.: „arbitr przyjął od Henryka Klocka, obserwatora Mariana D. oraz prezesa Arki Jacka M. działających w imieniu klubu Arka, obietnicę korzyści majątkowej w zamian za korzystne sędziowanie dla Arki w meczu Ceramika - Opoczno (1:1)”¹²⁶. Zdaniem prokuratury w tej transakcji Klocek miał skontaktować arbitra z prezesem gdyńskiego klubu. Władze PZPN ignorują te wszystkie informacje. Nie mają również nic przeciwko temu, by Klocek uczestniczył w ustalaniu zasad spadku i awansu. Najwyraźniej uznały, że zamieszany w aferę łapówkarską działacz jest znakomitym ekspertem w tej dziedzinie, „Najprawdopodobniej zwycięży opcja, że bezpośrednią promocję uzyskają cztery drużyny z drugiej ligi. Do tego dojdzie Śląsk Wrocław, który połączy się z Groclinem Dyskobolią Grodzisk. Czyli w sumie pięć zespołów. To bardzo prawdopodobny wariant, ale na razie teoretyczny. Życie pokaże, czy przejdzie w głosowaniu, choć z tego co się orientuję, jest na to duża szansa” - dzieli się swoją wiedzą Klocek¹²⁷.

„Księciem Południa” natomiast miał być według „fryzjera” obserwator PZPN Józef D. „To on za pieniądze załatwił awans sędziom Gawronowi, Kajzerowi i Kubasowi”¹²⁸ – podkreślał „fryzjer”. Zatrzymany działacz złożył przed wrocławskim sądem samokrytykę: „Jest mi wstyd, że pierwszy raz w życiu znalazłem się na sali sądowej, i to w roli

¹²⁴ Tamże, s. 12

¹²⁵ www.wp.pl, cyt. „Przegląd Sportowy”, dział sport, 5 marca 2008.

¹²⁶ Tamże,

¹²⁷ Tamże,

¹²⁸ Michnik A. red., „Gazeta Wyborcza”, dziennik, 20 grudnia 2007, s. 35

oskarżonego, tym bardziej, że już od kilku lat jestem na emeryturze. Przepraszam wszystkich za to, co zrobiłem”¹²⁹.

Również Wielkopolski afery nie ominęła. „W środowisku piłkarskim ulicę przy, której mieszkał szef obsady sędziowskiej i prezes Wielkopolskiego ZPN Krzysztof P. nazywano ulica „Obuwniczą”. Dlatego, że sędziowie mieli do niego nosić pieniądze w pudełkach po butach” – wyjaśniał „fryzjer” przed wrocławskim sądem¹³⁰.

Jednym z największych „sportowych oszustw” jaki widziała cała Polska był rozgrywany w Poznaniu finał Pucharu Polski w 1998 roku. Mecz pomiędzy Amicą Wronki i wówczas drugoligowym Aluminium Konin był pokazem „drukowania”. Przez cały mecz przeważała drużyna z Konina. Ostatecznie jednak po dogrywce zwyciężyli piłkarze z Wronki. Po meczu wybuchł skandal. Prowadzący go sędzia Marek Kowalczyk, który wyraźnie forował ekipę z miasta kuchenek został zawieszony. Podobnie było rok później gdy Amica wygrała 1:0 z Polonią Warszawa. Po meczu emocjonalnie przed kamerą wypowiedział się słynny polski bramkarz Polonii Maciej Szczęsny, który bardzo dosadnie wypowiedział się o prowadzącym spotkanie arbitrze Andrzeju Dymku: „Pan Dymek zasłużył dzisiaj meczem na miano pomocnika fryzjera”¹³¹. Już wtedy nikt nie miał wątpliwości kto rządzi w polskiej piłce.

Natomiast główny korupcyjny sezon Widzewa 2004/2005 w aktach śledczych przedstawia się następująco: Widzew – Szczakowianka 1:0, sędzia Marcin N. 7 tys. zł, obserwator Kazimierz F. 5 tys. zł ; Zagłębie Sosnowiec – Widzew 1:2, sędzia Artur S. 12 tys. zł ; Widzew – Kujawiak Włocławek 2:1, sędzia Tomasz W. 15 tys. zł ; Ruch Chorzów – Widzew 1:3, obserwator Mirosław J. 2 tys. zł ; KSZO Ostrowiec – Widzew 1:4, sędzia Robert S. 12 tys. zł. Pośrednikiem w przekazywaniu pieniędzy w niektórych meczach był „fryzjer”¹³².

Są z całą pewnością również i tacy sędziowie, którzy swoją pracę traktują jak najbardziej poważnie. Zalicza się do nich Grzegorz Gilewski – polski sędzia międzynarodowy, kandydat na mundial w 2010 roku. Jak twierdzi: „Afera korupcyjna została napompowana. Wielu moich kolegów zostało pomówionych. Chcę wierzyć, że to uczciwi ludzie. Owszem, połała się krew, ale nikt nie zwrócił uwagi, że podczas tej wojny

¹²⁹ Tamże, s. 47

¹³⁰ Tamże, 20 grudnia 2007, s. 35

¹³¹ Fonfara P. red. , „Polska Głos Wielkopolski”, tygodnik, 15 lutego 2008, s. 15

¹³² Tamże, s. 44

wiele osób dostało odłamkiem”¹³³. Dostrzec w słowach sędziego można jednak pewną wstrzeźliwość, nie do końca stanowcze opinie wynikające zapewne z tego, iż nie posiada zarówno informacji w stu procentach potwierdzających czy zaprzeczających zarzutom stawianym jego kolegom. Gilewski wierzy również w niewinność jednego ze sławniejszych posądzonych o korupcję sędziów Wita Żelazki, który sam przyznał się do brania łapówek. „Choćby nie wiem co mówiono, dla mnie będzie to człowiek, z którym spędziłem wiele czasu i mam o nim dobre zdanie. Nigdy nie widziałem w jego zachowaniu nic podejrzanego”¹³⁴. Według sędziego Gilewskiego możliwa jest kariera sędziowska bez kontaktów z działaczami i trenerami klubów. Tym bardziej, że PZPN już oficjalnie zakazuje tego typu znajomości. Jak sam mówi: „Wiele razy zastanawiałem się czy warto być wytykanym na ulicy palcem. Czy warto patrzeć na tych wszystkich, którzy czekają, aż o szóstej nad ranem pod moimi drzwiami zjawi się policja”¹³⁵. Praca sędziego wymaga wielu zdolności. Nie każdy może ją pełnić. Z grupy wszystkich sędziów pierwszoligowych zostało zaledwie pięciu. Pozostali zostali odsunięci lub zatrzymani. Na ich miejsce zostali wprowadzeni nowi, którzy jednak nie do końca dają sobie radę. Jak mówi sędzia Gilewski: „Każda edukacja wymaga czasu. Nie chcę krytykować moich młodych kolegów. Radzą sobie z różnym skutkiem, ale nie ma co się dziwić, bo obliczyłem, że jesteśmy krajem z najniższą średnią wieku wśród sędziów. Nigdzie poza Polską tak szybko nie awansowali. Dużo czasu upłynie zanim Ci chłopcy nauczą się prowadzić mecz w świetle telewizyjnych kamer”¹³⁶. Po aferze korupcyjnej sędzia Gilewski zmienił numer telefonu. Zastanawiający jest fakt, iż w toku sprawy doszukano się w bilingach ośmiu połączeń z telefonu „fryzjera”. Sam komentuje to w sposób następujący: „Przez wiele lat nie rozmawiałem z „fryzjerem”. A tematu tych ośmiu rozmów w ogóle nie pamiętam. Był wtedy działaczem Amiki Wronki i być może dzwonił do mnie by pogratulować mi awansu na sędziego międzynarodowego. Nie wstydzę się o tym mówić, bo mój numer zna wiele osób, a bywają dni, że telefony się urywają”¹³⁷. W trakcie pracy nad rozprawą artykuł na temat Grzegorza Gilewskiego, który był dla mnie inspiracją do ukazania dobrej strony polskiego świata sędziowskiego. Jednak w dniu 9 grudnia CBA zatrzymało sędziego uchodzącego za przykład dla innych arbitrow. Postawiono mu zarzuty związane z ustawianiem meczów¹³⁸.

¹³³ Michnik A. red. , „Gazeta Wyborcza”, dziennik, 22-24 marca 2008, s. 18

¹³⁴ Tamże, s. 18

¹³⁵ Tamże, s. 18

¹³⁶ Tamże, s. 18

¹³⁷ Tamże, s. 18

¹³⁸ www.cba.gov.pl

3.5. Podsumowanie

Afera „fryzjera” , która w szczególności opierała się na klubie Arka Gdynia pociągnęła za sobą kolejne śledztwo, tym razem w sprawie Korony Kielce. Wszystko rozpoczęło się od aresztowania Dariusz Wdowczyka byłego wybitnego polskiego piłkarza a obecnie trenera. Współpracował on między innymi z warszawskimi klubami Legią i Polonią , z którymi wywalczył mistrzostwa Polski. Oskarżenia jakie mu postawiono dotyczą jednak jego pracy w kieleckiej Koronie w sezonie 2003/2004. W sprawę włączyło się Centralne Biuro Antykorupcyjne, które dokonywało większości zatrzymań. Nadszedł dzień kolejnego (po setnym zatrzymanym) niechlubnego rekordu gdyż jednego dnia aresztowano aż cztery osoby. Wśród nich kierownika Kolportera Pawła W. , któremu postawione zostały zarzuty wręczania korzyści majątkowych. „Ja miałbym korumpować arbitrow? Dwadzieścia dwa lata jestem działaczem i nigdy nie zetknąłem się z ustawianiem meczów”¹³⁹ – tłumaczył się W. Po wykonaniu czynności śledczych został on zwolniony do domu. Zastosowano wobec niego środek zapobiegawczy w postaci zakazu opuszczania kraju. Zszokowani i zaskoczeni byli działacze kluby z Kielc, którzy ustami rzecznika Macieja Topolskiego od razu przedstawili swoje stanowisko – „Jeśli zarzuty się potwierdzą potraktujemy go bardzo surowo. Byliśmy i jesteśmy przeciw korupcji i abolicji”¹⁴⁰. Pozostali zatrzymani to Marcin W. , sędzia z Warszawy ; asystent Macieja Skorzy w Wiśle Kraków Andrzej B. oraz Arkadiusz B. kapitan drużyny z Kielc. Maciej Skorża był bardzo zaskoczony aresztowaniem swojego asystenta – „Kiedy się dowiedziałem, co się z nim stało, to myślałem, że to prima aprilis. Nic nie wiem na temat współpracy z Koroną Kielce. Znam go jeszcze ze studiów, dlatego kiedy zaproponowano mi jego kandydaturę jako asystenta od razu się zgodziłem. Świetnie mi się z nim pracowało w Wiśle”¹⁴¹. Wraz ze wspomnianą czwórką liczba zatrzymanym wzrosła do 112.

Korupcja nie omija nawet małych klubów. „Mogę panu opowiedzieć o przekrętach na boiskach niższych lig, ale pod jednym warunkiem: mojego nazwiska i klubu proszę nie ujawniać. Przecież nie będę sam kręcić na siebie bicza”¹⁴² – mówił prezes IV-ligowego klubu. Kontynuując powiedział: "Czy kupowałem mecze? No, a jak pan myśli? Przecież inaczej się nie dało. Nie kombinujesz, wypadasz z gry. W tym układzie nie było miejsca dla słabych. Zatrzymanie drugiego trenera Wisły Kraków Andrzeja B. w ogóle mnie nie

¹³⁹ Adamczyk J. red. , „Przegląd Sportowy”, dziennik, 28 marca 2008, s. 3

¹⁴⁰ Tamże, s. 3

¹⁴¹ Tamże, s. 3

¹⁴² www.wp.pl , cyt. „Kurier Lubelski” , 8 kwietnia 2008

zaskoczyło. On zawsze był łasy na kasę. Znajomy opowiadał mi, jak chciał kupić kilka lat temu zawodników z rozwiązywanej drużyny AZS AWF Warszawa. B. się tam kręcił. Zażądał po 500 zł od łebka. Pseudo menedżer taki. Mój znajomy go zignorował. I dogadał się bezpośrednio z klubami, które dysponowały kartami tych zawodników¹⁴³.

Szczególnie dużym echem odbiła się również sprawa aresztowania Andrzeja Woźniaka słynnego polskiego bramkarza a obecnie trenera bramkarzy w poznańskim Lechu. Woźniak rozegrał 20 meczów w reprezentacji Polski. Po swoim znakomitym występie 16 kwietnia 1995 roku przeciwko Francji na Parc de Princes w eliminacjach do Mistrzostw Europy (1:1) został okrzyknięty "księciem Paryża". Zatrzymanie jest kolejnym etapem w sprawie kieleckiej korony w której za czasów Wdowczyka, Woźniak pełnił funkcję asystenta trenera. Do czasu wyjaśnienia przyczyn zatrzymania przez prokuraturę Zarząd Klubu KKS Lech Poznań podjął decyzję o zawieszeniu Andrzeja Woźniaka w obowiązkach trenera bramkarzy I zespołu¹⁴⁴.

Kolejnym zatrzymaniem, które szeroko komentowane przez opinię publiczną ukazało słabość piłkarskich struktur było aresztowanie byłego selekcjonera reprezentacji Polski Janusza Wójcika. Związane było to ze sprawą korupcji wokół kolejnego z klubów jakim był Świt Nowy Dwór Mazowiecki. W kręgu zainteresowań wrocławskiej prokuratury znaleźli się głównie sędziowie, którzy za kadencji Wójcika sędziowali mecze i w zamian za wypaczenie wyniku otrzymywali korzyści finansowe w kwotach od 20 do 30 tysięcy złotych. Samemu Januszowi Wójcikowi postawiono 11 zarzutów korupcyjnych¹⁴⁵.

W toczącym się przed wrocławskim sądem postępowaniu zapadły już pierwsze wyroki. Dobrowolnie poddało się karze 17 sędziów, działaczy i obserwatorów piłkarskich. Sąd odmówił bez podania przyczyn dobrowolnemu poddaniu się karze sekretarki Arki Gdynia Anny C. , która będzie odpowiadała z pozostałymi oskarżonymi. Wszyscy oskarżeni zostali o manipulowanie wynikami Arki Gdynia. Wszystkich wraz z adwokatami i widzami było tak dużo, że pracownicy sądu z trudnością przeciskali się przez tłum stojący przed salą. Według prokuratorów Arka ustawiła najwięcej bo aż 41 spotkań. Wszyscy oprócz Wojciecha W. (trener i dyrektor sportowy Arki) zostali skazani na rok do dwóch lat i dziewięciu miesięcy więzienia z zawieszeniem na trzy-pięć lat. Wszyscy również muszą oddać przyjęte łapówki i zapłacić w sumie około 500 tysięcy złotych grzywny. Kilku sędziów i obserwatorów zostało ukaranych zakazem zajmowania

¹⁴³ Tamże,

¹⁴⁴ www.wp.pl , dział sport cyt. „Super Express”, 3 kwietnia 2008

¹⁴⁵ Sielicka K. red. , „Fakt”, dziennik, 24 października 2008 , s. 16 – 17

jakichkolwiek stanowisk w strukturach PZPN. Proces „fryzjera” i pozostałych 16 oskarżonych w tej sprawie wciąż trwa¹⁴⁶.

¹⁴⁶ Michnik A. red. , „Gazeta Wyborcza”, dziennik, 7 grudnia 2007, s. 47

Zakończenie

Celem pracy było ukazanie zjawiska korupcji w polskim sporcie na przykładzie tzw. „Afery Fryzjera”. W wyniku zastosowanych metod i technik badawczych cel pracy został zrealizowany.

Na podstawie wyników zastosowanych metod badawczych można określić, że korupcja w sporcie ma bardzo niekorzystny wpływ na społeczeństwo. Przedstawiona analiza wyników badań pokazuje jak destrukcyjne dla sportu są zjawiska o charakterze korupcyjnym. Poruszone kwestie mają charakter negatywny tzn. przedstawiają rzeczywistość patologiczną. Konieczne są zatem w kontekście przyszłości działania prewencyjne oraz odpowiednia polityka antykorupcyjna na każdym szczeblu.

Jak wynika z badań w obecnych czasach sport nie może istnieć bez nakładów finansowych. Stał się on swoistą instytucją gdzie najważniejszy jest zysk. Jest to sport daleko odległy od antycznych ideałów i wartości, którym miał służyć. Mimo wielu różnic pomiędzy sportem ideowym a współczesnym dostrzegalne są pewne rozwiązania oraz pozytywne prognozy pozwalające nieco przychylniej spoglądać w przyszłość. Przepływy pieniężne natomiast będą z całą pewnością podstawą funkcjonowania większości organizacji sportowych. Wiąże się to z ogólnymi tendencjami społeczeństwa, konsumpcjonizmem oraz pragnieniem sukcesu. Istotne jest więc kształtowanie odpowiednich postaw wobec działań finansowych w sporcie, tak aby zwracano uwagę na dobro człowieka uwzględniając etyczny wymiar sportu.

W pracy przedstawione zostały poszczególne sfery analizowania korupcji w sporcie: etyczna, prawna, społeczna oraz związkowa. Autor pracy próbował zaprezentować kilka praktycznych rozwiązań, które w perspektywie pozwolą na ograniczenie korupcji oraz walkę z nią.

W przeprowadzonej analizie „Afery Fryzjera” wzięto pod uwagę wszystkie fakty, które zostały ukazane od czasu rozpoczęcia procesu we wrocławskim sądzie. Zwrócono uwagę jak dużą formę przybrała polska korupcja piłkarska. W pracy omówione zostały powiązania wpływowych osób z działalnością o charakterze korupcyjnym. Ukazano także jak wielki wpływ miały poszczególne osoby oraz jakie było ich miejsce w strukturze organizacyjnej korupcji.

Ogólna analiza skali polskiej korupcji sportowej skłania do kilku przemyśleń. Z całą pewnością wydarzenia, które w dalszym ciągu obserwujemy związane głównie z piłką nożną ukazują ogromną jej skalę. Dla uważnego obserwatora - kibica jest ona wręcz przerażająca. Takie sytuacje powodują podważenie autorytetu czystego sportu, niszcząca idee *fair play*. Konieczne jest z całą pewnością wprowadzenie odpowiedniego systemu walki z korupcją głównie w samych Związkach Sportowych. Ponadto z całą pewnością należy prowadzić systematyczne akcje informacyjne.

Autor pracy uważa, że bardzo interesującym mogłoby być wprowadzenie do programów nauczania zagadnień antykorupcyjnych. Omawiane na lekcjach wychowawczych, i wychowania fizycznego pozwoliłyby kształtować u dzieci odpowiednie postawy, a także uświadamiałyby negatywne skutki zachowań o charakterze korupcyjnym. Bez działań prewencyjnych nie możliwe jest kształtowanie odpowiednich postaw wobec zachowań korupcyjnych. Praca na tym polu konieczna jest już od najmłodszych lat w całym społeczeństwie. Niniejsza praca miała na celu zebranie wszystkich dostępnych informacji na temat korupcji w sporcie. Podjęta próba ukazania przyczyn korupcji, jej skutków oraz możliwości ograniczania pokazuje jak dużo w dalszym ciągu należy zrobić, walka z nią wymaga systematyczności i moralności aby skutecznie wyeliminować tę patologię życia społecznego.

Bibliografia :

1. Adamczyk J. red. , „Przegląd Sportowy”, dziennik, 5 marca 2008, 28 marca 2008.
2. Bielski M. , Podstawy teorii organizacji i zarządzania. Wyd. C.H. Beck. Warszawa 2002.
3. Biniakiewicz B. , Kształtowanie postaw wobec korupcji w sporcie, W: Korupcja w sporcie. Wyd. Poznańskie, Poznań, 2008.
4. Bodak J. , Społeczno – ekonomiczne wyznaczniki sukcesu w sporcie, W: Sport – Pieniądze- Etyka, Studia Humanistyczne. Wyd. AWF Kraków 2001.
5. Bryl S. R. , Niepożądane zachowania kibiców piłkarskich, W: Sport a agresja. Wyd. AWF Warszawa, 2007.
6. Demel M. , Straszni Mieszczanie, W: „Kultura Fizyczna”, nr 47, 1970.
7. Demel M. , Skład A., Teoria Wychowania Fizycznego. Wyd. PWN, Warszawa, 1974.
8. Encyklopedia internetowa, www.wikipedia.pl
9. Fonfara P. red. , „Polska Głos Wielkopolski”, tygodnik, 11 luty; 15 luty 2008.
10. Głowacki M. Zawłocki R. , Organizacyjne instrumenty zapobiegania i zwalczania korupcji w sporcie. W: Korupcja w sporcie. Wyd. Poznańskie, Poznań, 2008.
11. Gracz J. , Psychospołeczne aspekty korupcji w sporcie, W: Korupcja w sporcie. Wyd. Poznańskie, Poznań, 2008.
12. Jankowski K. W. , Procesy komercjalizacji kultury fizycznej, W: Socjologia kultury fizycznej. Wyd. AWF Warszawa 1995.
13. Janowski A. , Psychologia społeczna a zachowania wychowawcze. Wyd. Ossolineum, Wrocław, 1980.
14. Jastrzębowski S. red. , „Super Express”, dziennik, 30 listopada 2007; 4 grudnia 2007; 15-16 grudnia 2007; 21 grudnia 2007; 5-6 stycznia 2008; 16 stycznia 2008; 25 stycznia 2008; 26-27 stycznia 2008; 29 stycznia 2008.
15. Kazimierzczak M. , Etyczna ocena korupcji w sporcie, W: Korupcja w sporcie, Wyd. Poznańskie, Poznań, 2008.
16. Kędzior M. , W: Korupcja w sporcie, Wyd. Poznańskie, Poznań, 2008.
17. Kotarbiński T. , Traktat o dobrej robocie. Wyd. Ossolineum. Wrocław- Warszawa- Kraków, 1965.
18. Kozak S. , Patologie wśród dzieci i młodzieży. Wyd. Difin , Warszawa, 2007.

19. Koźmiński A.K. , Piotrowski W., Zarządzanie teoria i praktyka. Wyd. PWN, Warszawa, 2001.
20. Kwaśniewicz W. , Sport a społeczeństwo, W: Socjologia Kultury Fizycznej. Wyd. AWF Kraków, 1976.
21. Kwaśniewski J. , Patologia społeczna. Wybrane problemy, Wyd. PWN. Warszawa, 1991.
22. Lipiec J. , Czysty sport – czyste pieniądze. W: Sport – pieniądze – etyka, Studia Humanistyczne. Wyd. AWF Kraków, 2001.
23. Lipoński W. , Sport, W: Polska na tle procesów rozwojowych Europy w XX w. Wyd. UAM Poznań, 2002.
24. Lipoński W. , Platon a puszka Coca-Coli, „Sport Wyczynowy”, miesięcznik, nr 7-8.
25. Łuczak M. , Zjawisko korupcji w sporcie. W: Korupcja w sporcie. Wyd. Poznańskie, Poznań, 2008.
26. Malec J. , Patologia społeczna jako zjawisko. Projekt definicji „Państwo i Prawo” 1986.
27. Maroszek K. , Zjawiska patologii społecznej w sporcie. Wyd. AWF Gdańsk, 1994.
28. Michnik A. red. , „Gazeta Wyborcza”, dziennik, 8-9 grudnia 2007; 20 grudnia 2007; 27 grudnia 2007; 22-24 marca 2008.
29. Osiński W. , Zarys Teorii Wychowania Fizycznego. Wyd. AWF Poznań, 2002.
30. Paś W. red. „Metro”, dziennik, 17 stycznia, 2008.
31. Penc J. , Sztuka skutecznego zarządzania Wyd. Oficyna Ekonomiczna, Kraków, 2005.
32. Perechuda K. (red. nauk.) Zarządzanie firmą sportową, Organizacja – Zarządzanie – Biznes, Wrocław 1999.
33. Podgórecki T. , Zagadnienia patologii społecznej. Warszawa, 1976.
34. Pomarnacki – Pac A. „Sport Wyczynowy”, miesięcznik, nr 10-12/514-516, 2007.
35. Ricky W. Griffin, Podstawy zarządzania organizacjami. Wyd. PWN, Warszawa, 2001.
36. Robbins Stephen P., DeCenzo David A., Podstawy zarządzania. Wyd. PWE, Warszawa, 2002.

37. Ryba B. , Organizacja i zarządzanie sportem polskim. Wyd. Warszawa, 1995.
38. Sankowski T. , Wybrane psychologiczne aspekty aktywności sportowej. Wyd. AWF Poznań, 2001
39. Sahaj T. , Etyczne aspekty korupcji w sporcie. Ujęcie pragmatyczne. W: Korupcja w sporcie. Wyd. Poznańskie, Poznań, 2008.
40. Sielicka K. red. , „Fakt”, dziennik, 12-13 kwietnia, 2008.
41. Szewczuk W. , Słownik psychologiczny. Wyd. PWN, Warszawa, 1979.
42. Szumski A. red. , „Słowo sportowe”, tygodnik, nr 52-53/836-837, grudzień, 2007.
43. Szwarc A.J. , Karalność korupcji sportowej, „Sport Wyczynowy”, miesięcznik, nr 10-12/514-516, 2007.
44. Szwarc A.J., Karalność korupcji sportowej. W: Korupcja w sporcie. Wyd. Poznańskie, Poznań, 2008.
45. Słownik ekonomiczny przedsiębiorcy. Wyd. Znicz, Szczecin, 1998.
46. Stoner J.A., Frejman R.E., Gilbert D.R. , Kierowanie. Wyd. PWE, Warszawa, 1999.
47. Wartecki A. , Zarządzanie organizacjami sportowymi. Wyd. AWF Poznań, 2008.
48. Wohl A. , Socjologia sportu jako dyscyplina naukowa, W: Socjologia kultury fizycznej, cyt. wyd., t. I, 1976.
49. Woldan P. red. „Angora”, tygodnik, nr 3, 20 stycznia ; nr 2, 13 stycznia, 2008.
50. Zieleniewski J. , O problemach organizacji. Wyd. PWN, Warszawa, 1970.
51. Ziemiński A. , Sport jako instytucja społeczna, W: „Kultura Fizyczna”, nr 1, 1976

Akty prawne:

1. Ustawa z dnia 18 stycznia 1986r. o kulturze fizycznej” (Dz. U. Nr 25, poz. 113 ze zmianami).
2. Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o sporcie kwalifikowanym” (Dz. U. Nr 155, poz. 1298 ze zmianami).
3. Art. 286 Kodeksu Karnego.
4. Ustawą z dnia 6 czerwca 1997 roku -1Dz. U. .Nr 88, poz. 553 ze zmianami.
5. „Ustawą z dnia 13 czerwca 2003 roku o zmianie ustawy kodeks karny oraz niektórych innych ustaw”, obowiązuje od dnia 1 lipca 2003 - Dz. U. Nr 111, poz. 1061.
6. art. 29 Traktatu o Unii Europejskiej.

Spis Tabel

Tabela 1. Kierunki zastosowań technik zarządzania w organizacjach sportowych.....14

Spis Rysunków

Rysunek 1. Struktura organizacyjna Ministerstwa Sportu.....9

Rysunek 2. Struktura organizacyjna Centralnego Ośrodka Sportu, Turystyki i Wypoczynku (Polska Konfederacja Sportu).....10

Rysunek 3. Przedmiotowy oraz podmiotowy wymiar zarządzania organizacjami sportowymi.....13